

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΠΑΓΑΝΕΛΗ

Η

ΤΡΙΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ — Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ

1905

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Β5

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΠΑΓΑΝΕΛΗ

Η

ΤΡΙΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ — Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ

1905

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ

Ἐν τῷ κόσμῳ ἐμονάρχει ὁ Αὐγουστος. Κατα-
βεβλημένη ὑπὸ ἐμφυλίων σπαραγμῶν ἡ ἀπο-
λυταρχικὴ Ῥώμη κατέκειτο εἰς χλοερὰς δάφνας
αἵματοβρέκτους, ὥς εἰς τὴν γῆν τοῦ Λατίου, πέ-
ριξ τοῦ Παλατίνου λόφου, εἶχεν ἐμφυτεύσει
πρῶτος ὁ Ῥωμύλος, εἶχε καλλιεργήσει ὁ ἔξο-
χος πατριωτισμὸς τῶν ἀρχεγόνων καὶ ἀτέγκτων
Κυριτῶν, εἶχε δὲ ἀρδεύσει μὲ τὴν θυσίαν, μὲ τὸ
δάκρυ, καὶ μὲ τὸ αἷμα ἔτι οὐ μόνον τῶν Ρω-
μαίων ἢ γενεά, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀτελευτήτου Ρω-
μαϊκοῦ κράτους ἡ κραταιοτάτη ἐμφάνισις.

ΛΛ

Ἀπὸ τῆς ἄκρας τῆς Λυσιτανίας ἄχρι τῶν
Σκώτων καὶ Πίκτων, ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Γαλα-
τῶν ἄχρι τῆς Σκυθίας, ἀπὸ τῶν Τευτονικῶν δρυ-
μῶν ἄχρι τῶν μεσογαίων Ἀσιατικῶν χωρῶν καὶ
ἀπὸ τούτων ἄχρι τοῦ Ἀτλαντος ἀπολέμητος καὶ
ἀνενόχλητος ἐκυριάρχει ἡ Ῥώμη. Πελωρίαν
ἀψίδα εἶχεν ἐγείρει ἡ σπάθη της. Εἶχε κοσμή-
σει αὐτὴν μὲ τὰ σκῦλα τῶν δουλωθέντων λαῶν
— καὶ τῶν Ἑλλήνων φεῦ! —, εἶχεν ὑψώσει αὐ-
τὴν εἰς μνήμην τῶν πολεμικῶν θριάμβων καὶ
τῆς τόλμης τῶν λεγεόνων, καὶ πρὸς τὴν σύγ-
χρονον ἀνθρωπότητα ἐστραμμένη ἐπέτασεν αὐ-
τὴν νὰ διέλθῃ ὑπὸ τὴν καυδιανὴν τοῦ θριαμ-
βευτικοῦ τόξου καμπύλην.

ΛΛ

Ἦδη τὸ πᾶν ἦτο δοῦλον καὶ ἄναλκι. Ἐπιβληθεῖσα εἰρήνη ἀπλώνει τὸ κρήδεμνον αὐτῆς ὑπερθεὺς τῆς σιγῶσης καὶ ἀποκαρτερησάσης κοινωνίας, διὰ πρώτην δὲ φορὰν τότε ἐθεάθησαν κεκλεισμένοι αἱ πύλαι τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἰανοῦ. Τὴν ἀδελφοκτόνον λύσαν τοῦ Σύλλα καὶ τοῦ Μαρρίου, τὰς νίκας τοῦ Πομπηίου, τὰ τρόπαια τοῦ Καίσαρος, τὴν ἀνεπίφθονον δάφνην τῶν Φαρσάλων, διεδέχθη ὁ κλάδος τῆς ξανθῆς ἐλαίας, καὶ τὴν κραυγὴν τῆς μάχης εἶχεν ὑποκαταστήσει τὸ εὐμουσον καὶ ἁρμονικὸν ᾠσμα τοῦ Βιργιλίου, τοῦ Ὀρατίου, τοῦ Ὀβιδίου, τοῦ Τιβούλλου.

Ἐσίγα ὁ Ἄρης, καὶ μόνον ἡ Μοῦσα ἐφθέγγετο. Πρᾶοι ἔπνεον Ζέφυροι ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν θαλασσῶν καὶ τῆς γῆς, καὶ ὁ Αἴολος εἶχε καταστείλει τὰ πνεύματα τοῦ μαινομένου Νότου καὶ τοῦ Βορρᾶ ἐντὸς τοῦ ἀσχοῦ του.

Ἀπροσδιόριστον αἶσθημα, μυστηριώδης τις προσδοκία, ἀσαφὴς ἀλλ' ἰσχυρά, ἐκράτει ἐν τούτοις εἰς τὴν ἔμψυχον φύσιν. Ἐν προκαταλήψει ἀγνώστου τινὸς προσηλοῦνται οἱ ὀφθαλμοὶ διερευνῶντες πανταχοῦ. Καὶ οὐδὲν ἀνευρίσκοντες ἔτι, ταπεινοῦνται πάλιν ἵνα ἐπανέλθωσιν ἐπὶ τὴν ἔρευναν καὶ τὴν ἀνεξήγητον πρόληψιν καὶ προσδοκίαν, τὴν δεσπόζουσαν τῶν καρδιῶν.

Ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ ἐκείνῃ τῆς προσηλώσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἡ παρασχεθεῖσα ἄνεσις εἰς τὴν ἐνδόμυχον συνείδησιν ἀναλίσκεται ἐπιμονωτέρα περὶ τὴν ζήτησιν τοῦ ἀφανοῦς μέν, ἀλλὰ προαισθανομένου ἀγνώστου. Τὸ οὕτως ἐντείνεται ὅπως ἐνωτισθῇ ἀπορρήτου τινὸς φωνῆς ἔξοχα ῥήματα χρησιμοδοτούσης, καὶ φθεγγομένης θέσφατα ἀκα-

τανόητα ἀπὸ τοὺς ὑποκριτὰς μάντεις τῶν ἱερῶν καὶ τοὺς πανούργους οἰωνοσκόπους. Δέος ἀνεξε-
ρεύνητον κρατεῖ εἰς τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ τούτου
πλειότερον ἀνευκρίνιστος δοξασία τις ἀθεμελίω-
τος, νοῦ προκατάληψις ἐλαύνει τὰ πνεύματα. Ἡ
μέγα τι ἐτελέσθη ἢ μέγιστόν τι κυοφορεῖται.

λλ

Ὁ Ἐπίκουρος ἵδρυσεν ἤδη ἀπανταχοῦ τὸ ἐκ-
λελυμένον κράτος αὐτοῦ, ρυπαρὸς δὲ Ἔρως οἰ-
νοχοεῖ εἰς ἀφροδίσεια δεῖπνα. Πᾶν κοινωνικὸν
θεμέλιον ἐσαλεύθη, καὶ ἀσθενέστερον δσημέραι
ἀποβαίνει τὸ κράτος τοῦ ἠθικοῦ νόμου. Κατέ-
λύθη καὶ τοῦτο. Ὁ Κόσμος οὔτε μεγαλυνύμων
ἄθλων καὶ μαχῶν ἀναμιμνήσκεται πλέον, οὐδ'
ἀπὸ τοῦ πυρσοῦ, ὃν ἤναψαν τὰ ἔξοχα πνεύμα-
τα, σπεύδει νὰ κοινωνήσῃ. Ἡ Ἀργιλεωνίς, ἡ
Κορνηλία καὶ αἱ συμπάρεδροι αὐτῶν ἐλησμονή-
θησαν πλήρως. Δὲν ἐλησμονήθη ἡ γυνή. Ἡ
ἀρετὴ τῆς γυναικὸς ἐλησμονήθη μόνον. Τὴν ἐν-
τολὴν δὲ τῆς μητρός, ἣτις ἔλεγεν εἰς τὸ τέκνον
αὐτῆς ὅτι, ἡ ἐντίμως νὰ φέρῃς τὴν ἀσπίδα, ἡ
νεκρὸν νὰ σὲ φέρωσιν ἐπ' αὐτῆς, τὴν σκηνην
τῆς ἄλλης, ἣτις ἐκόμιζε πρώτη τὸν λίθον ὅπως
ἀποκλείσῃ ἐντὸς τοῦ ναοῦ τὸν προδότην υἱόν
της, τὰ διδάγματα, ἅτινα ἀκηλίδωτοι Ρωμαῖαι
δέσποιναι εἶχον εἰς χρόνους ἀκηλιδώτους παρά-
σχει ἐν Ρώμῃ, διεδέχθησαν ἀκόλαστοι σκηναὶ
καὶ ἀναπολήσεις ἐρώτων καὶ δείπνων, ἐνθα ἐ-
φλέγμαινον καὶ ἐχορέννυντο αἱ φαῦλαι ὀρμαί,
καὶ ὅπου, ἐν ἡδυπαθεῖ ἐκλύσει, ὠνειροπολοῦντο,
εἰς περιπαθῆ μίμησιν ἐπαγόμενα καὶ πραγματο-
ποιούμενα τῆς Κλεοπάτρας καὶ τοῦ Ἀντωνίου
τὰ συμπόσια, αἱ μυθώδεις ἡδονικαὶ παρατάξεις,
καὶ τὰ κοσμήματα — ἀληθῆς τῶν γυναικῶν καὶ

κραταῖος πειρασμός — ὧν ἔν, δῶρον τοῦ Ἀντωνίου, καὶ εἰς ἐνώτια ἄρμοσθέν, ἐδάρυνε πλέον τῶν τριῶν ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

ΛΛΛ

Προσφορωτάτη ὥρα ἀντιδράσεως, πρὸ τοιαύτης ἀκατανοήτου καὶ ἀχαλινώτου ἐκλύσεως, ἦτο ἡ στιγμή ἐκείνη. Ἡ ἀνθρωπότης εἶχε χρεῖαν ἰσχυροῦ κλονισμοῦ ὅπως συνέλθῃ, ἀνακαινίσεως δὲ ἐντὸς φλέγοντος σίφωνος, ἀφ' οὗ κεκαθαρμένη ν' ἀναπηδήσῃ καὶ νὰ ἐπιβληθῇ ἡ συνείδησις τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ ἐννοια τῆς ἀθανασίας μετὰ τῆς εὐγενείας καὶ τῆς ἱερότητος τοῦ ἀνθρώπου. Θεοῦ τινος ἀληθοῦς, μυστηρίου τινὸς ἐδεῖτο ὁ Κόσμος.

ΛΛΛ

Καὶ τὸ μυστήριον, τὸ μέγιστον καὶ μᾶλλον ἐκπληκτικὸν τῶν μυστηρίων, ἐπετελέσθη εἰς πενιχρὸν χωρίδιον τῆς Ἰουδαίας. Καλεῖται Βηθλεέμ. Ὁ Ἰουδαϊκὸς ὑπῆρξεν ὁ προνομιοῦχος λαός, οὗ τέκνον ἐξέλεξεν ἡ Θεία Σοφία ὅπως ἐκδηλωθῇ ἡ ἄυλος δύναμις ἐν τῇ ὑλικῇ αὐτῆς ἐμφανίσει. Τὸ θαῦμα καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἐνανθρωπίσεως ἐτελέσθη εἰς τὴν Παλαιστίνην. Ὁ ἐρίγδουπος καὶ μεγαλόφωνος Ἡσαΐας, ὅστις εἰς τὰς αἰθερίους καὶ οὐρανοβάμονας αὐτοῦ ἐκστάσεις εἶχεν εἰς τὸ ἀχανές ἐνατενίσει τὴν Θεῖαν Βουλήν, ἔβλεπε τὴν πλήρωσιν τῶν ὀπτασιῶν του, οἱ ὑψηγόροι δέ, οἱ μεγαλορρημόνως προφητικοὶ καὶ ἀκατάληπτοι αὐτοῦ λόγοι, τὰ δεινὰ καὶ ἐκπληκτικῆς φρίκης καὶ μεγαλοπρεπείας ὁράματά του ἐπληροῦντο ἤδη, ὅποτε τὸ ἐπηγγελμένον πλήρωμα τοῦ χρόνου εἶχεν ἐπέλθει. Ἀπὸ τῆς μεγάλης ρίζης τοῦ Ἰεσαΐ ἐφύη ὁ εὐχυμος κλάδος, ὁ εἰς αἰιθαλὲς καὶ πλούσιον δέν-

δρον πυργωθείς, καὶ ὕφ' ὃ καταφυγοῦσα ἐστιά-
σθη καὶ ἐσώθη ἢ εὐγνωμονοῦσα ἀνθρωπότης.
Φωνὴν χαρᾶς ἀφῆκε τῆς ἀπατηθείσης Εὐας τὸ
στόμα, ἐσύριξε τὸ ὕστατον ὃ κατακέφαλα κτυ-
πηθεὶς ὄφεις, ὃ ταπεινωθεὶς Δαίμων τῆς Ἀμαρ-
τίας καὶ τοῦ Πειρασμοῦ συνέστειλεν ἔντρομος
τὰς συντριβείσας μαύρας πτέρυγάς του, καὶ ἐν-
αρμόνιον ἐτόνισεν ἄσμα, πρὸς δόξαν τοῦ Αἰω-
νίου Θεοῦ, ὃ θεῖος χορὸς τῶν Χερουδαίμ. Ἡ ἐπ-
αγγελία μέχρι κεφαλῆς εἶχε πραγματοποιηθῇ.
Ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη.

ΛΛ

Οὐδέποτε γλυκυτέρα μορφή ἔλαμψεν ὑπὸ τὸν
ἥλιον, καὶ οὐδέποτε μουσικώτερος καὶ μᾶλλον
ἀπέρिटτος λόγος, τῆς πειθοῦς ἄγων τὴν δύνα-
μιν, ἀντήχησεν εἰς τὸν γήϊνον αἰθέρα. Γοητεύει
διὰ τῆς γλυκύτητος, καὶ ἀφοπλίζει διὰ τῆς
πραότητος. Καὶ εἶνε παιδίον ἔτι. Τὸν ἐπηγγελ-
μένον υἱὸν τῆς Μαρίας θὰ διώπτευσεν ἴσως τὸ
δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους, ὅταν, φθεγγόμενον ἐν
ἐκστάσει ἐνώπιον τῶν δικαστῶν, ἔλεγε προφητι-
κῶς πρὸς αὐτούς:

«Εἶτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατε-
λοῖτ' ἂν εἰ μὴ τινὰ ἄλλον ὃ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμ-
ψει κηδόμενος ὑμῶν».

Ὁ παγκόσμιος φιλόσοφος ἦτο ὁ χριστιανὸς
πρόδρομος τῶν πρὸ τοῦ Ἰησοῦ χρόνων, ὃ θεῖος
προφήτης τοῦ μέλλοντος, ὃ λαλῶν πρὸς τοὺς
δικαστάς, τοὺς ἐκπροσωποῦντας τὰς ἐπερχομέ-
νας τῆς ἀνθρωπότητος γενεάς. Ἀληθῶς ἐκή-
δετο τῶν πλασμάτων αὐτῆς ἢ θεία Σοφία. Ἦσαν
πλάσματα ζυμωθέντα ἐν τῷ ἰῷ τῆς πλάνης καὶ
τῆς ἀνομίας, καὶ οὐδεὶς γήϊνος σπινθήρ ἦτο
ἐπιτήδειος νὰ καθάρῃ αὐτά.

Καὶ ἡ φλόξ ἐξεπορεύθη ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς Ὑψίστης Σοφίας, καί, οὐρανία, ἐνεσαρκώθη εἰς γηίνην ὑπόστασιν, διασκεδάσασα τῆς ἀγνοίας τὸν ζόφον καὶ ἀγνίσασα τοῦ πάλαι ἁμαρτήματος τὸν ἄδρὸν ρύπον. Ὁ ἡδυπαθὴς τῆς ἀσωτείας δαίμων ὠλόλυξεν ἡττηθείς, ὅταν ἄστρον φαεινὸν ὑψώθη ὑπερθεῖν τῆς φάτνης, ἣν, τὴν ταπεινοφροσύνην θέλων ἐμπράκτως νὰ διδάξῃ, ἐξέλεξεν ὁ Ἄναρχος καὶ Ἀτελεύτητος Θεὸς ὡς στέγην καὶ ὡς λίκνον. Βασιλεῖς καὶ Σοφοί, πλούσια κομίζοντες δῶρα καὶ ἀρώματα καίοντες, προσπίπτουσι παρὰ τὴν στενὴν κοιτίδα τοῦ Ἰησοῦ.

Ἐγκλείει τὸ ἄπειρον ἐν τῇ Ἀληθείᾳ καὶ τὸ ἄπειρον ἐν τῇ Σοφίᾳ. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἀτελευτήτου Χρόνου εἶνε ἡ ἄνευ ἀφετηρίας ἑναρξίς καὶ τὸ ἄνευ τέρματος τέρμα. Εἶνε Θεοῦ ἐκπόρευσις, τοῦ Παντὸς ἡ ζωὴ, τῆς Ἀληθείας τὸ στόμα, τῆς Ἀρετῆς τὸ ὑπόδειγμα, τῆς Ἀγνείας τὸ παράδειγμα, τὸ τέλειον κατ' ἄνθρωπον. Εἶνε ὁ Θεάνθρωπος.

Οὐδεμία γηίνη φιλοσοφία ἐπετέλεσε τὴν ριζικὴν ἐπανάστασιν ἣν ἀπειργάσατο ἡ διδασκαλία τοῦ Ναζωραίου. Ἐκ θεμελίων κατεκρήμνισεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ θεμελίων ἀνήγειρε. Καὶ τὸ ἔργον Αὐτοῦ θεμελιωθὲν εἰς τὰ βαθύτατα ἔγκατα τοῦ πλανήτου, ἐστεγάσθη εἰς τὰ ἀπώτατα ὕψη τοῦ οὐρανοῦ.

Εἰς τὰς ἀπεράντους χώρας τῆς Ἀσίας ἐβίωσαν νομοθέται καὶ βασιλεῖς, ἄδρὸν κεκτημένοι

τῆς διανοίας τὸ φῶς καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως τὴν ἀπόφασιν. Ἀλλὰ παρῆλθον. Ἀφετε τὴν Ἀλήθειαν, εἰς τοῦ χρόνου τὴν ἑκτασιν, νὰ τελέσῃ τὸ ἀκαταμάχητον καὶ θεῖον ἔργον τῆς, τὸ φωτεινὸν καὶ σωτήριον. Θὰ πέσῃ ἡ κρατοῦσα ἔτι δόξα καὶ ὁ νόμος αὐτῶν, διότι εἶνε ἀνθρωπίνη ἡ δόξα, καὶ ἔργον ἀνθρώπων ὁ νόμος των.

Ὁ κόσμος εἶνε πολὺ παλαιός, νήπιος ὅμως εἶνε εἰσέτι τῶν ἀνθρώπων ὁ νοῦς. Ἀλλ' ἐν Ἰουδαίᾳ ἔλαμψε τὸ φῶς, καὶ πρὸ τοῦ φωτὸς ἐκρύβη τὸ σκότος. Ἐφάνισθησαν οἱ ὑπώχροι δορυφόροι ἐνώπιον τῆς φωτεινοτάτης αἰδέου τῆς ἀληθείας ἐστίας, ὁ δὲ Ἰορδάνης ἐφίμωσε τὸν Γάγγην, καὶ ὑπερθεν τῶν Ἰμαλαῶν ἠγέρθησαν οἱ ταπεινοὶ γήλοφοι τῆς Γαλιλαίας.

Καὶ αὕτῃ ἔτι τῶν Ἑλλήνων ἡ σοφία, καὶ αὕτῃ ἔτι προσῆλθεν εἰς τὴν πηγὴν τῆς ἀληθοῦς ζωῆς, ἀντλοῦσα πίστιν καὶ συμπλήρωμα. Εἶνε ἡ περικαλλῆς Σαμαρίτις, ἣν ὁ Κύριος εἶδε παρὰ τὸ φρέαρ, καὶ ἥς ἐσκέδασε τὰς συγγνωστάς πλάνας. Πρώτη, αὐθόρμητος, κραταιά, τῶν Ἑλλήνων ἡ φιλοσοφία ἐκλήθη νὰ χωρήσῃ πρὸς τοῦ Χριστοῦ τὴν διδασκαλίαν. Καὶ ὅταν ὁ θεῖος Διδάσκαλος ἀκούῃ ὅτι «ἦσαν καὶ Ἕλληνες οἱ μετ' Αὐτοῦ συναναβάντες» λέγει ὅτι «νῦν ἔδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου».

ΛΛ

Μοναδικὸν καὶ ἐκπληκτικὸν φαινόμενον. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐπεζήτει τὸν Ἑλληνισμόν, καὶ οὗτος, συμπληρῶν τὸ κάλλος καὶ τὸ ὕψος του, σπεύδει πρὸς τὸν Χριστιανισμόν. Ἡ γηῖνη θεότης, ἡ ἐν τῷ Ἑλληνισμῷ ἐνσαρκωθεῖσα, τελειοῦται ἐν τῇ ἀληθεῖ θεότητι, τῇ ἐκ τῶν Οὐρανῶν ἐκπορευθείσῃ. Τὴν τρισυπόστατον ἐνότητα

τοῦ Θεοῦ, τὸν ἄγνωστον αὐτὸν ἀλλ' ἀληθῆ Θεόν, ἑξαλλος ἀκούει ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Ἀρείου Πάγου ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος. Πιστεύει εἰς Αὐτὸν καὶ πιστεύων τὸν διαδίδει.

ΛΛ

Ὁ Ἑλληνισμὸς ἦτο ἡ εἰς λύτρωσιν χωροῦσα ἀνθρωπότης, ὁ Χριστιανισμὸς ἦτο τὸ πνεῦμα καὶ ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ, ὁ τὴν ἀνθρωπότητα φωτίσας, ὁδηγήσας καὶ σώσας. Τὸ ἔργον θεμελιοῖ ἡ Θεία Σοφία, καταλείπει ὁμῶς τοῖς ἀνθρώποις τὴν διάδοσιν. Καὶ πρῶτοι οἱ Ἕλληνες ἐγκολποῦνται, στηρίζουσι, πιστεύουσιν εἰς αὐτό. Γήινοι Θεοὶ ὑπῆρξαν οἱ Ἕλληνες σοφοί. Σωκράτης δὲ καὶ Πλάτων αἶρονται ἤδη Βαπτισταὶ Ἰωάνναι, οὐχὶ βοῶντες ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀλλὰ φωτίσαντες τὰ πνεύματα καὶ παρασκευάσαντες τὰς συνειδήσεις πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ θείου σπόρου.

Δόξα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ὅπερ, ἀφοῦ ἐξηυγένισε καὶ ἐγεώργησε τὰ πνεύματα, ἐσάλπισε διὰ τῆς ἐθνικῆς του γλώσσης τὴν νέαν θρησκείαν. Ὁ ἐπὶ τῶν καρῆνων τοῦ Ὀλύμπου Ζεὺς, κρονόληρος ἤδη, ἀδυνατεῖ νὰ περισφίγῃ τὸν κεραυνόν. Ἐντὸς ποιητικῆς νεφέλης κρύπτεται τὸ ὀλύμπειον Πάνθεον, καὶ εἰς τὴν γοητείαν τοῦ θέλγοντος Ἑλληνικοῦ μύθου, ἀλλὰ μύθου, δι' ἐλληνικῆς πάλιν χειρός, καὶ γλώσσης πάλιν ἐλληνικῆς, ἀναστηλοῦται ἔμπεδος ἡ Ἀλήθεια τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΛΛ

Εἴκοσιν αἰῶνες παρῆλθον ἔκτοτε. Ὁ Νέρων, ὁ Διοκλητιανός, τὸ κραταιότατον ἀνθρώπινον μεγαλεῖον, αἱ ἐρριζωμέναι προλήψεις, ἡ τρομερὰ καὶ αἵματηρὰ βία καὶ ἀπειλή, ἡ πρὸς τὰς γοη-

τευτικάς πλάνας προσήλωσις, τὸ κάλλος τῆς ἀνυπερβλήτου Ἑλληνικῆς μυθολογίας, τοῦ μεγάλου ἐκείνου καὶ ἐστεμμένου Ἀποστάτου οἱ εἰδωλολατρικοὶ ρεμβασμοί, τοῦ Πλωτίνου καὶ τοῦ Πορφυρίου, τοῦ Λιβανίου, τοῦ Πρόκλου καὶ τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ συλλήβδην αἰ θέλγουσai ἀλλὰ μάταιαι ἀπόπειραι καὶ ἐξάρσεις, ἡ πρὸς τὰ καθεστῶτα ἰσχυρὰ ἐμμονή καὶ προσήλωσις, αἱ ἀνθρώπιναι ἀντιδράσεις, τοῦ μύθου καὶ τοῦ ψεύδους ὁ ἀγὼν εἰς οὐδὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἰσχύσωσιν.

ΛΛ

Ὁ ἥλιος τῆς Βηθλεὲμ φωτίζει, καί, μεσουρανῶν τηλαυγῆς καὶ ἀνέσπερος, χέει ἐπὶ τὸν φθαρτὸν κόσμον τὴν ἀδρὰν ἀκτινοβολίαν του. Καὶ ὅταν δύσῃ ὁ βίος ἡμῶν, ὅταν εἰς ἄλυτον αἰωνίαν νύκτα κλεισθῶσι τὰ βλέφαρά μας, ὁ φωτεινὸς καὶ παρήγορος ἀστήρ τοῦ Σταυρωθέντος ἐκπέμπει καὶ πέραν τοῦ τάφου πλούσιον κύμα φωτός, καὶ ἐλπίδος θεῖον ἐφόδιον, ἀνυψοῦν ἔτι τὴν ζῶσαν συνείδησιν καὶ ψυχὴν. Οὐδὲν ἢ ἐλάχιστα αἱ γήιναι φιλοσοφίαι ἰσχυσαν ἐπὶ τοῦ τεταλαιπώρημένου ἀνθρωπίνου νοῦ, τυρβάζοντος περὶ τὸ μυστήριον τοῦ Θανάτου. Ὁ Θεῖος Ναζωραῖος ἔλυσεν αὐτὸ ὀριστικῶς, καὶ μόνη ἡ πώρωσις ἐξηγριωμένης ἢ ἐξελκωθείσης ψυχῆς δύναται νὰ ἐμμένῃ εἰς τὴν ἀπελπισίαν καὶ εἰς τὴν ταπείνωσιν τῆς ἀνυπαρξίας.

ΛΛ

Θαυμάσιον ἀνάγνωσμα τοῦ Πλάτωνος οἱ Διάλογοι. Θέλετε ὅμως νὰ ἴδῃτε τὴν ὑπεροχὴν τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ; Ἀναγνώσατε τὸ Εὐαγγέλιον! Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία εἶνε ἀναντιρρήτως ἡ ὑπερτάτη τῶν γηίνων φιλοσοφιῶν.

Αὐτῆς ὅμως ἡ μελέτη καταλείπει κενὸν εἰς τὴν ψυχὴν. Οὐδέποτε ὅμως, εἰς οὐδεμίαν ἀπροκατάληπτον ψυχὴν, κατέλιπε κενὸν ἢ δισταγμὸν ἢ φιλοσοφία καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου.

ΛΛΛ

Ὁ χριστιανικὸς κῶδιξ ἔλυσεν ὅλα τὰ προβλήματα τῆς συνειδήσεως, ἀπήντησε δὲ θετικῶς καὶ ἐγκύρως εἰς ὅλα τὰ ἀγωνιώδη ἐρωτήματα τῆς ψυχῆς, καὶ διεσκέδασε τὰς ἀμφιβολίας, αἵτινες διηρώτων ἀκοιμήτως καὶ ἐβασάνιζον ἀνοικτιρμόνως τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ὁ Χριστιανισμὸς ἀπέμαξε τῆς δυστυχίας τὸ δάκρυ, καὶ καθορίσας τὴν Ἀγάπην, τὴν Δικαιοσύνην καὶ τὴν Ἀλήθειαν ὥς θεμέλιον τῆς Πίστεως, ἠνέωξε τὰς καρδίας εἰς χρηστότερον ἡμερώσεως βίον, ἀλλότριον εἰς τὴν τυραννίαν τῆς βίας κατὰ τῆς ἀδυναμίας, καὶ εἰς τὸν ὑπέρφρονα ἐγωϊσμόν τῆς πολιτείας τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ αἵματος. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε αὐταπάρνησις. Αὐτὸς ἐνοσήλευσε τὸν ἄρρωστον, ἐπότισε τὸν διψῶντα, ἔθρεψε τὸν πεινῶντα, ἐνέδυσσε τὸν γυμνόν. Ἰᾶται τὸ τραῦμα τοῦ σώματος. Ἐπραξε πολὺ πλεόν. Παρεμύθησε καὶ ἐγλύκανε τὸ ἔτι ἀλγεινότερον τραῦμα τῆς ψυχῆς.

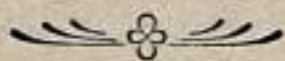
ΛΛΛ

Ἀπὸ τὸ διπλοῦν ὕψος τοῦ Γολγοθᾶ καὶ τοῦ Σταυροῦ ἐξέπεμψε φωνὴν σαλεύσασαν τὴν γῆν, καὶ ἀνακαινίσασαν τὴν ἀνθρωπότητα. «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Διδασκαλία καὶ Διαθήκη, ἐφ' ἧς ἀσάλευτος θὰ στηριχθῇ ἡ ἀνθρωπότης, καὶ στηριζομένη θὰ σωθῇ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς καὶ τῆς Πίστεως. Ἀγάπη εἶνε ἡ ἔννοια τῆς θρησκείας καὶ τὸ ἀποστάλαγμα τῶν λόγων τοῦ

Ἰησοῦ. Ἀπὸ τὰ χεῖλη Ἐκείνου, ἐξ ὧν κατακη-
 λῦσα αὐδὴ κατεχέετο ἐξεπορεύθη ἡ Ἀλήθεια
 καὶ ἡ Ἐλπίς, καὶ ἐπὶ τῶν ἁμώμων πτερύγων
 τῆς Πίστεως, ἡ Ἐλπίς καὶ ἡ Ἀλήθεια ἀντήχη-
 σεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἐλύτρωσεν αὐτήν.

ΛΛ

Ἡθικῶς καὶ ἱστορικῶς ἀνυπερβλήτως καὶ
 πολυωνύμως μεγάλη εἶνε ἡ ἱερὰ ἐπέτειος τῆς
 γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Κατὰ ταύτην ὁ Οὐρα-
 νὸς κατῆλθεν εἰς τὴν Γῆν, καὶ διὰ τοῦ λόγου
 τοῦ Ἰησοῦ ἡ Γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς ἀνήχθη
 εἰς τοὺς Οὐρανοὺς. Ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γῆ παρε-
 λεύσονται, ἀλλ' οἱ λόγοι Αὐτοῦ οὐ παρελεύσον-
 ται. Καὶ τοῦ αἰωνίου χρόνου ἡ αἰωνία πάροδος
 πιστοποιεῖ ἐμπέδως καὶ ἐγκύρως τὴν ἀλήθειαν
 τῶν ρημάτων τοῦ ἐν Βηθλεὲμ γεννηθέντος.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Ἀπὸ τῶν δραμάτων τοῦ Κόσμου, ἅτινα εἰς τῶν αἰώνων τὴν ἀνάρηθμον ἐκτύλιξιν ἐσημείωσαν τοῦ αἵματος τὴν γραμμὴν καὶ τοῦ ριζικοῦ ἀποτελέσματος τὴν ἀφετηρίαν καὶ τὸ τέρμα, οὐδὲν νὰ φθάσῃ ἢ νὰ προσεγγίσῃ δύναται ποτε τὸ δράμα τοῦ Γολγοθᾶ.

Ἀμαρτωλὸς κόσμος ἀνεκαινίσθη ἀπὸ ἠθικῶν βάθρων ἐκεῖ, καὶ νέα ἐθεμελιώθη χρηστὴ κοινωνία διὰ νέας θρησκείας ὑπὸ τὴν ἐπιφοίτησιν φωτὸς αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ ἐκπορευθέντος, καὶ καθάραντος τὴν σεσηπυῖαν ἀνθρωπότητα.

Θεοῦ θυσία ὕψωσεν ἐκεῖ τὸν πεπτωκότα ἀνθρώπον, χαράξασα τὰς σταθερὰς τρίβους ζωῆς ἄλλης ἠθικωτέρας καὶ πνευματικωτέρας, εἰς τὸ φθαρτὸν τέρμα τῆς ὁποίας παρήγορος διηνοίγετο ἡ πέραν τοῦ τάφου ἀνάστασις καὶ αἰωνία ζωή. Ἐκεῖ ἐλύθη τοῦ ἁμαρτήματος καὶ τῶν αἰώνων ἡ ἀγρία κατάρρα, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας, διὰ τοῦ μαρτυρίου καὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἐν Γολγοθᾶ σταυρωθέντος, ἡ συνείδησις τοῦ ἐκτραπέντος ἀνθρώπου, μὲ εὐκρινῇ ἤδη ἐπίγνωσιν, ὥρμησε νὰ διαλλαγῇ πρὸς τὸν Θεόν, τὴν ἀθανάτον πνοὴν τοῦ Ὁποίου βεβήλως διὰ τῆς ἀπο-

κλειστικότητα τῆς λατρείας τῆς ὕλης εἶχε κα-
τὰ κράνει.

Τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ τὴν ἐπέτειον, ἐν ψυ-
χαῖ ἑξάρσει καὶ μνήμῃ θρησκευτικῆς καὶ ἀ-
γῆς περιπαθείας, ἐορτάζει σεμνῶς καὶ εὐσε-
βῶς ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία
αὕτη, ἡ Ἑλληνικὴν ἔχουσα τὴν ἐπίκλησιν, διότι
ἐὰν ᾗτο Ρωμαϊκὸν τὸ κῦρος τῶν χρόνων, καθ'
οὓς ἐγεννήθη καὶ ἐσταυρώθη ὁ Ναζωραῖος, Ἑλ-
ληνικὴ ὅμως ᾗτο ἡ οὐσία τῆς ἐποχῆς, Ἑλλη-
νικὴ ᾗτο ἡ ἰδέα, ἡ γλῶσσα Ἑλληνικὴ, καὶ Ἑλ-
ληνικὸν τὸ ἠθικὸν Κράτος, οὐ ἄνευ ἡ ὕλική
τοῦ Κράτους ἐμφάνις διασαλεύεται καὶ ἐκπί-
πτει. Ὁ Καῖσαρ τῆς Ρώμης ἐκράτει τότε τοῦ
γνωστοῦ κόσμου, ἀλλ' ἕτερος Καῖσαρ, ἀσυγκρίτως
τοῦ Ρωμαίου ὑπέρτερος, διότι ᾗτο ἠθικώτερος,
ἐκράτει τῶν διανοιῶν καὶ ἴθυνε τὰς ψυχάς. Ὁ
δημοκρατικὸς Καῖσαρ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης
καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ἐπὶ τῶν φω-
τεινῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀκροπόλεως στήσας
τὸν ἀφθαρτον αὐτοῦ θρόνον καὶ ἀφθάρτως κυ-
ριαρχήσας καὶ κυριαρχῶν, ὅποτε εἰς σποδὸν
καὶ χλεύην κατέπεσαν καὶ ἐσύρθησαν τὰ ἀνά-
κτορα τῶν Καيسάρων τῆς Ρώμης, καὶ οἱ πολε-
μικοὶ τῶν λεγεόνων θρίαμβοι.

Βεβαίως ἡ Ρώμη ᾗτο τότε τὸ ἀπειλητικὸν
χρηστήριον, ἀφ' οὗ περιδεεῖς ἐμαντεύοντο οἱ
λαοί. Ἐὰν ὅμως ἡ Ρώμη ἐκυριάρχει τῶν σω-
μάτων, αἱ ἀθάνατοι Ἀθῆναι ἐκυριάρχουν τῶν
ψυχῶν. Καὶ τῆς ψυχῆς ἡ κυριαρχία εἶνε ἡ ἀ-
ληθής. Ἐνῶ ἡ μία πίπτει, ἀθάνατος καὶ ἀσά-
λευτος πυργοῦται ἡ ἄλλη. Δόξα εἰς τὴν ἰδέαν,

εἰς τὴν ἰδέαν ἣν ἐν παντὶ καὶ πάντοτε, ἀπὸ τῆς νηπιότητος ἄχρι τῆς ἀκμῆς αὐτῆς τῆς ἀνθρωπότητος, ἄχρι σήμερον καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἐξεπροσώπησε καὶ θὰ ἐκπροσωπήσῃ ὁ αἰῶδιος καὶ ἀνέφικτος Ἑλληνικὸς Κόσμος.

✠

Ἐν ᾧ ὁμῶς τραχὺς ὁ βραχίον τῆς Ῥώμης διηύθυνε τὰς τύχας τοῦ ὑποτεταγμένου γνωστοῦ κόσμου, ἐν ᾧ ἄυλος καὶ ἀψηλάφητος ἡ Ἑλληνικὴ διάνοια, ἡ παιδείεις καὶ ἡ ἰδέα ἔθυνε τὴν ἰθύνουσαν τὴν ἀνθρωπότητα Ῥώμην, εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Παλαιστίνης, ὑπὸ τὰς ὄψεις ρωμαϊκῆς φρουρᾶς καὶ Ῥωμαίου ἀνθυπάτου, ἐχώρει εἰς ἐπισφράγισιν τὸ ὑπερφυῆς τῆς ἀνθρωπίνης ἀναγεννήσεως καὶ ἀπολυτρώσεως μυστηρίου, οὗτινος ἡ ἑναρξίς εἶχε σημειωθῇ ἐν Βηθλεέμ, ἐν μέσῳ φρικτῶν καὶ ἐξάλλων σημείων οὐρανοῦ καὶ γῆς, συνταραξάντων τοὺς ἐθνικοὺς οἰωνοσκόπους. Ὁ Χριστός, ὁ Ναζωραῖος Ἰησοῦς, ὁ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς καὶ ἐπηγγελημένος Μεσσίας κατεδικάζετο εἰς θάνατον. Ὁ ἀτιμωτικὸς σταυρὸς, ἐν ᾧ προσπεπασσαλευμένοι, εἰς σημεῖον ἐσχάτου ὀνείδους καὶ ἀτιμώσεως, ἔθνησκον οἱ τῆς βαθυτέρας ὑποστάθμης κακοῦργοι, ἠγείρετο ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, καὶ ἐν μέσῳ ληστῶν καθηλοῦτο ὁ Θεάνθρωπος, ἐφ' οὗ Πνεῦμα Κυρίου ἐπεφοίτησε καὶ Ὁν προφήτης βροντόφωνος καὶ ρηξικέλευθος, ὁ ἐρίγδουπος Ἡσαΐας, διώπτειν εἰς τὰς ἐκστάσεις αὐτοῦ ἐν μέσῳ ὀπτασιῶν φοβερῶν, ὑπὸ φωτὸς περιβαλλομένων καὶ μυστηρίου :

«Καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, Πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, Πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, Πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσε-

θείας· ἐμπλήσει Αὐτὸν Πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Οὐ κατὰ τὴν δόξαν κρινῇ, οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἐλέγξῃ· ἀλλὰ κρινῇ ἐν δικαιοσύνῃ ταπεινῶ κρίσιν καὶ ἐλέγξῃ ἐν εὐθύτητι τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς, καὶ πατάξῃ γῆν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος Αὐτοῦ».

Τὸ δράμα εἶχε τελεσθῇ. Αἱ προφητεῖαι εἶχον ἄχρι κεραίας πληρωθῇ, ἡ γῆ ἐσχίσθη, τὰ μνημεῖα ἠνεώγησαν, καὶ ἔντρομος ἡ Φύσις ἵστατο ἰλιγγιώσα ἐνώπιον τοῦ φρικτοῦ μυστηρίου. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ἡ γλυκυτάτη καὶ προσφιλεστάτη ἐκείνη μορφή, ἡ θείαν ἐγκαρτέρησιν καὶ ἀγάπην ἀποπνέουσα, ἡ κρίζουσα πρὸς τοὺς καταβεβλημένους ἀπὸ τὸν βιωτικὸν κάματον καὶ τῆς ζωῆς τὴν ἀγωνίαν: «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς» καθηλώθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἐξέψυξεν ἐν μαρτυρίῳ καὶ ὕβρει, καί, ἀναδῶσασα τὴν ἐσχάτην ἀνθρωπίνην πνοήν, ἀνέτεινε τὴν ἁμαρτωλὴν ἀνθρωπότητα πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐλύτρωσεν αὐτήν, βαπτίσασα καὶ ἀγνίσασα εἰς τὸ αἷμα, ὅπερ στάγδην ἐξεχύθη ἀπὸ τὸ κέντημα τῆς τιμίας πλευρᾶς.

Ποῖον τὸ ἀσύλληπτον μυστήριον, καὶ ποία ἡ ἀδυναμία πάσης ἐπ' αὐτοῦ ἀνθρωπίνης ἀντιλήψεως, ἂν μὴ Πίστις καὶ Ἀποκάλυψις δὲν ἐπήρχοντο ἐπίκουροι τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας εἰς τοῦ ὑπερφυοῦς μυστηρίου τὴν κατανόησιν!

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης νέας ζωῆς ἄποψις καὶ περίοδος αὐγάζει ἐπὶ τὴν ἐκπεπληγμένην

καὶ διεφθαρμένην ἀνθρωπότητα. Τίς εἶνε ὁ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κόσμου ἐπιτελέσας, ὁ ἀγνίσας καὶ σώσας τὸν ἄνθρωπον, ὁ καθάρας τὴν φύσιν αὐτοῦ, ὁ λύσας τοῦ θανάτου τὴν δουλείαν, ὁ ἄρας ἄχρι τοῦ Ὑπερτάτου Φωτὸς τὸν ἀνθρώπινον σκώληκα, εἰς τὰ ἔγκατα τοῦ ὁποίου πνεῦμα θείας βουλῆς ἐκάθευδε καὶ θείας πνοῆς; Τίς εἶνε ὁ ἀναμοχλεύσας τὸν κόσμον ἄχρι τῶν ἐσωτάτων αὐτοῦ μυχῶν, ὁ ἔτι πλέον ἀναμοχλεύσας τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν ἄχρι τῶν μυχιαιτέρων αὐτῆς ἐνδομύχων; Τίς εἶνε ὁ ὑπερφυῆς ἐκεῖνος Νοῦς, ὑπὸ τὴν λαλιὰν τοῦ ὁποίου ἐφίμωθη πᾶσα ἄλλη λαλιά, ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ὀποίου ἀνέτειλεν ἔμπεδος ἡ Ἐλπίς, ἐσιώπησεν ὁ πόνος τῆς ψυχῆς, ἐπραῦνθη τῆς καρδίας ἡ ἀγωνία, καὶ ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Ὀποίου ὕλικὸς καὶ ἠθικὸς κόσμος κατέφυγε καὶ ἐσώθη; Ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ! Ὁ ἐπηγγελημένος υἱὸς τῆς Μαρίας, ὁ ἀνατείλας μὲν ἐν Βηθλεέμ, ἀλλὰ οὐδέποτε δύσας, ἀλλ' ἐν Δόξῃ καὶ Ἀληθείᾳ διφρηλατῶν ἐσαεῖ, καὶ εἰς σκότος καταδικάσας τοῦ λαμπροῦ Φοίβου τὸ ἄρμα, καὶ εἰς ψελλισμοὺς ἀνευκρινήτους τοὺς εὐγλώττους σοφοὺς.

Ἡ Ἱερουσαλήμ ἐν τῷ ἠθικῷ τῆς ἀνθρωπότητος δρόμῳ φαίνεται προτρέχουσα τῶν Ἀθηνῶν. Πνεῦμα Θεοῦ κατῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἐν Βηθλεέμ γεννηθέντος καὶ ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ Γολγοθᾶ μαρτυρήσαντος καὶ θανόντος. Καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ δὲν ἐπέπνευσεν ἀπὸ τῶν χρυσῶν τοῦ Ὀλύμπου δωμάτων, ἀτινα ἀνέφικτος χάρις καὶ γόησσα πλάνη ἔστησε καὶ κατώκησεν εἰς τὸ θελκτικόν. ἐκεῖνο Πάνθεον τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Τὸ Πνεῦμα ἐξεπορεύθη ἀπὸ τοῦ

ἀληθοῦς Θεοῦ, καὶ τῆς Ἀληθείας ἡ δύναμις ἐκράτησε, καὶ διὰ τῆς Ἀγάπης, τῆς θυσίας καὶ τοῦ παραδείγματος ἀνέτρεψε τὴν πλάνην, ἀνεκούφισε τὸ πικρὸν ἄχθος τῆς ζωῆς, κατεσίγασε παραμυθήσασα τὴν πέραν τοῦ μνήματος φρίκην, καὶ ἤγειρε διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ἄγκυραν τῆς Θρησκείας, τὴν ὁποίαν οὐδεμία τῆς ζωῆς θύελλα δύναται νὰ σαλεύσῃ διὰ τοὺς πιστεύοντας καὶ ἐλπίζοντας. «Πρᾶος εἰμὶ καὶ ταπεινὸς τὴν καρδίαν». «Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Τοῦ Θεανθρώπου τὰ χεῖλη φθέγγονται, καὶ εἰς τὴν θείαν λαλιάν Του ἀναστέλλεται ἡττηθεῖσα τῶν παθῶν ἡ ἀγριότης, δύνουσιν ἐσαεῖ τὰ σκότῃ τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς προκαταλήψεως, ἀκτινοβόλος αἴρεται ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ ἡ νέα θρησκεία, ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀποδεχομένη καὶ χρησιμοποιοῦσα, οἱ Ἕλληνες γὰρ πιστεύουσι πρῶτοι εἰς Αὐτόν, κυριαρχεῖ τοῦ κόσμου, καὶ ἔμπεδος ἀναστηλοῦται φαεινὴ καὶ ἀνέσπερος ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, φωτίζουσα καὶ σώζουσα τοὺς πιστεύοντας.

Ἀπὸ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ προκύπτει ἡ νέα θρησκεία· ἀλλ' αἰρομένη εἰς ἀφθαστον ἠθικὸν ὕψος στοργῆς πρὸς τὸ πλάσμα, τροποποιεῖ, ἐν καιρῷ ριζικότητι, αὐτὸν πρῶτον τὸν Ἰουδαϊσμόν. Ὁ Ἰεχωβά εἶνε ἀμείλικτος Θεός. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ γλυκύτατος Θεός, ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ Ὁποίου ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν «πλησίον», ἡ συγγνώμη τὸ ἔλεος ἐκπορεύεται, τὸ ἔλεος εἰς τὴν πλάνην εἰς τὴν ἀτέλειαν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ἀτυχίαν

τοῦ «πλησίον», ἐπὶ τῶν πληγῶν τοῦ ὁποῖου ἐπέχυσεν ἔλαιον ὁ φιλόανθρωπος Σαμαρίτης. Ὁ Ἰεχωβά εἶνε σύνοφρυς καὶ αὐστηρὸς Θεὸς καὶ ἐγωϊστής. Τιμωρεῖ τὸν πταίστην, ἐπιτάσσει ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὁφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. Ὁ Χριστὸς κατανύσσεται ἄχρι δακρύων εἰς τὸ ὀλίσθημα τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπολύει μὲ ὕψηλους λόγους τὴν μοιχαλίδά, ἀμνησικακεῖ πρὸς τοὺς μοχθηροὺς καὶ φθονεροὺς διώκτας του, ἐπιτάσσει νὰ συγχωρῶμεν πάντοτε, νὰ τρέφωμεν τοὺς πεινῶντας, νὰ ποτίζωμεν τοὺς διψῶντας, νὰ δίδωμεν ἐκ τῶν δύο τὸν ἓνα χιτῶνα, νὰ ἐπισκεπτώμεθα τοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, νὰ παραμυθῶμεν τοὺς ἀλγοῦντας, νὰ διαλλαττώμεθα πρὸς τὸν ἀδελφόν μας πρὶν ἢ προσφέρωμεν τὰς θυσίας μας εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὅταν ὕβριζώμεθα νὰ συγγιγνώσκωμεν μακροθύμως, ὅταν ραπιζώμεθα, νὰ στρέφωμεν πρῶως καὶ τὴν ἑτέραν παρεϊάν.

Βεβαίως ρήματα παραπλήσια δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ ἀνθρώπινον στόμα. Θεοῦ φῶς, Θεοῦ πνεῦμα ἔπνευσε ἐπὶ τὸν Θεῖον Διδάσκαλον, τὸν ἀμνησίκακον καὶ γλυκύν. Εἰς ἀντίθεσιν διδασκαλίας παραδείγματος καὶ ἠθικῆς συγκρούεται ἀμέσως ἡ νέα θρησκεία πρὸς τὴν κρατοῦσαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀντιτίθεται καταφῶρος πρὸς τὸν μονοθεϊσμόν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ κόσμου. Εἰς ποῖα ἀκολασίας τέλματα κατήρχοντο κυλιόμενοι οἱ φιλήδανοι τοῦ Ὀλύμπου θεοί; Τί δὲ διὰ τῆς ἀπειλῆς καὶ τῆς βροντῆς ἐπέτασεν ὁ ἀδυσώπητος Ἰεχωβά; Τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀντιπεπονθότος! Ἐντὸς τῆς στενῆς ἀπόψεως τῶν ρημάτων τοῦ Μωϋσέως βροντᾷ καὶ ἀστράπτει ὁ ἀποκλειστικὸς Ἰεχωβά: «Πᾶν ρῆμα, ὃ ἐγὼ ἐν-

τέλλομαί σοι σήμερον, τοῦτο φυλάξῃ ποιεῖν· οὐ προσθήσῃς ἐπ' αὐτὸ οὐδ' ἀφελῇς ἀπ' αὐτοῦ». Καὶ ποία εἶνε τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου ἡ διαθήκη, ἀφ' ἧς δὲν δύναται νὰ ἀποστῇ ὁ ἀληθῆς Ἰσραηλίτης; Βεβαίως ἡ εὐκρινεστέρα τοῦ Θεοῦ καὶ σεβαστὴ ἀντίληψις, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίποινον. Καὶ πρὸ αὐτῆς, τοῦ Ἰησοῦ ἡ διδασκαλία ἐπέρχεται καταργοῦσα τὴν μνησικακίαν, καὶ θεμελιοῦσα τὴν Ἀγάπην, ὡς τὸ ὑπέρτατον καὶ γνησιώτατον τοῦ ὁπαδοῦ γνῶρισμα τῆς χριστιανικῆς ὑποθήκης, τῆς χριστιανικῆς ἐντολῆς. Ὁ Κόσμος ἐνωτίσθη βραδύτερον τοῦ θείου διδάγματος, ὅτε πιστεύσας ἐβαπτίσθη εἰς τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Πίστεως τὸ νάμα. Ἀλλὰ τότε ἀκροαταὶ ἐγένοντο ἐκβεδακχευμένοι καὶ ἐνθουσιῶντες πέννητες, καταλιπόντες τὰς ἐργασίας αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὰ βήματα τοῦ Κυρίου προσκολληθέντες, παρὰ πᾶσαν τὴν μῆνιν καὶ ἀπειλήν τῶν πλουσίων καὶ τῶν Φαρισαίων, ὧν τὸ γένος φεῦ! καὶ σήμερον ἔτι, μοχθεῖ νὰ ἐπικρατήσῃ.

•

Εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὰς ὄχθας τῆς Τιβεριάδος, εἰς τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία τῆς Παλαιστίνης, εἰς τοὺς λοφίσκους τοὺς συνδένδρους καὶ ἀειθαλεῖς, εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν πόλεων, εἰς τὰς κοιλάδας, παρὰ τὰς λίμνας καὶ τὰς κλιτύας τῶν γηλόφων ἀντήχει μὲ ἀπέριττον καὶ πείθουσαν γλῶσσαν, ἀπὸ τὸ γλυκύτερον, ἀπὸ τὸ μελωδικώτερον καὶ ἀγνότερον στόμα ὅπερ ἠνεώγη ὑπὸ τὸν ἥλιον, τὸ κήρυγμα τῆς νέας θρησκείας. Καὶ αἱ ψυχαὶ ἠλίσκοντο ἀδιάστως καὶ ἐκουσίως, καὶ τὸ κῦμα τῶν ὁπαδῶν ἐξωγοῦτο, καὶ τὰ ἡθικὰ δίκτυα ἐνέκλειον τοὺς ἀρχομένους νὰ φωτίζωνται, καὶ ὁ Ποιμὴν ἠθροίζε

περὶ τὴν ποίμνην τὰ νοητὰ πρόβατα, καὶ ἡ πραεῖα καὶ ἡ ἁρμονικὴ ἐκείνη φωνὴ καὶ διδασκαλία, κατένυσσε τὰς ψυχάς, καὶ ὡς ζωογόνος ὄμβρος κατέπιπτεν ἐπὶ τὰς καρδίας, κραταιοῦσα τὸν σπόρον, ὅστις ἐγιγαντώθη εἰς δένδρον οὐχὶ πλεόν εἰς τοὺς κλάδους, ἀλλ' εἰς τὰς συνειδήσεις διοχετεῦσαν τὸν σωτήριοι τῆς νέας διδασκαλίας χυμόν. Θρησκεία πόνου ἐν τῇ ἐφημέρῳ γῇ, εἰρήνης ὁμως καὶ ἀναπαύσεως ἐκεῖθεν τῆς γῆς, εἰς τὴν ἀτελεύτητον ἐκτύλιξιν ἀτέρμονος αἰωνιότητος.

Ὁ ἀκολουθῶν τὸν Χριστὸν πικρίας καὶ διωγμοὺς δρέπει ἐν τῇ γῇ καὶ ὑφίσταται. «Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου». Ἀλλὰ τί εἶνε ἡ γητῖνη ζωὴ ἐνώπιον τῆς αἰωνίας ζωῆς, τῆς ἀληθοῦς καὶ αὐτοῦ; «Τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν». Φαινόμενον ἐκπληκτικόν! Ἡ θρησκεία, ἡ ἐπὶ τῶν στερήσεων καὶ τῶν διωγμῶν θεμελιωθεῖσα, ἀνίσταται εἰς ἀπροσμάχητον τεῖχος, καὶ ὅπου αἱ ἰδέαι ἐπικουρείου χλιδῆς, τρυφηλῶν συμποσίων καὶ φιληδόνων ἀπολαύσεων ἐκράτουν καὶ ἐκηρύσσοντο ὡς τῆς ζωῆς τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπός, αἴρεται ἤδη καὶ ἐπιβάλλεται ὁ ἀγωνιώδης μόχθος ὡς σκοπὸς τῆς ζωῆς, ὑπὸ τὸ δόγμα τοῦ Θεανθρώπου «ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς». Διότι ἡ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία εἶνε θεία, καὶ ὁ Θεὸς εἶνε Πνεῦμα, καὶ ἡ γῇ εἶνε σταθμός, σταθμός οὐχὶ τέλος, εἰς τὴν ἀδιάλειπτον αὐτὴν μετάπτωσιν καὶ ἀνανέωσιν τῆς θείας πνοῆς, τῆς ζωογονούσης τὸν χοῦν τοῦ φθαρτοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου.

Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθείας ἐκμήδευσεν ἐν μύ-
ροις τὸν Κύριον. Ἦδη πρὸ αὐτοῦ ἡ γυνὴ τῆς
Βηθανίας ἐσκόρπισε μύρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ
Σωτῆρος, καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἐν μελαγχολικῷ ρεμ-
βασμῷ, ἀναμιμνήσκεται τοῦ προσεχοῦς θανάτου
Αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ! Ὅπως εἰς τὴν
γέννησιν τοῦ Κυρίου οὐδεὶς ἤχησε παιάν, οὐ-
δεμία πομπὴ ἀνθρωπίνη, οὐδεμία παράταξις
ἐξετυλίχθη, οὐδεμία κόμπου ἢ πλούτου ἐπί-
δειξις, οὕτω καὶ εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν κη-
δεῖαν τοῦ Σωτῆρος τὸ πᾶν ἠκολούθησε τὴν τα-
πεινοφροσύνην Του. Ἐκηδεύθη ἀφανῶς, ὅπως
ἀφανῶς εἶχε γεννηθῇ καὶ ζήσῃ ἀφανῶς, ἄχρι
τοῦ χρόνου τῆς θείας διδασκαλίας Αὐτοῦ. Ποῖον
βαθὺ μάθημα διὰ τὸν ἀδιόρθωτον τύπον τῆς
ἀνθρωπίνης μωρίας καὶ ἀλαζονείας!

•••

Πρὸ εἴκοσιν αἰώνων ἀπέθανε καὶ ἐκηδεύθη ὁ
Ἰησοῦς. Οὐδεμία ἀπολύτως τῆς ἀνθρωπότητος
χρονολογία δύναται ἢ ἰσχύει νὰ ἰσοφαρίσῃ πρὸς
τὸ μέγιστον καὶ κεφαλαιῶδες τοῦτο τῆς ἱστορίας
τοῦ κόσμου γεγονός. Οἱ ἐξοχώτατοι νόες παρῆλ-
θον. Αὐτὸς δὲν παρῆλθε καὶ οὐ παρελεύσεται.
Ἡ ὀδυνωμένη ἀνθρωπότης περιπαθέστερον τὴν
νύκτα τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἐπικαλεῖται τὸν
Σωτῆρα. Ὅσοι θρηνοῦν τοὺς προσφιλεῖς νεκρούς
των - καὶ πόσοι, πόσοι δὲν εἶνε οὗτοι εἰς τὸ ἀ-
χανές τοῦ σταδίου, ὅπου ὁ ἀχόρταστος Θάνατος
κυριαρχεῖ καὶ θερίζει — παραμυθοῦνται, διὰ τὸ
ἀνίατον τῆς καρδίας των τραῦμα, ἀναμιμνησκό-
μενοι τοῦ Θεοῦ πάθους, καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰη-
σοῦ, ὅστις Θάνατος ἔντρομος καὶ Αὐτός, ὁ οὐδὲν
φοβούμενος, ἔμπληκτος καὶ ὀρρωδῶν ἐπέψαυσε
τὸ μέτωπον τοῦ Κυρίου, ἐφ' οὗ κρυσταλλωθὲν

ἐφαίνετο ἔτι τὸ πεπηγὸς αἷμα ἀπὸ τοῦ ἀκανθίου στεφάνου, ὃν ἐπέθηκαν οἱ δῆμιοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς Του. Ὁ ὡς ἄνθρωπος λιποψυχῶν Σωτὴρ ἐπεσφράγισε τὸ ὕψος τῆς διδασκαλίας Αὐτοῦ, δεόμενος ὑπὲρ τῶν φονέων του καὶ παρακαλῶν τὸν Πατέρα Αὐτοῦ νὰ τοὺς συγχωρήσῃ, «οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν».

Ἐτάφη. Ὡλόλυξεν ἡ Γῆ, ἐσαλεύθη ὁ Ἄδης, συνεκλονήθη ὁ Οὐρανός. Ἐτάφη ὡς ἄνθρωπος, ἀνίσταται ὅμως ὡς Θεός. Ἡμέρα χαρᾶς, ἡμέρα σωτηρίας, ἐλθὲ εἰς τοῦ Φωτὸς τὴν ἀλληλοδιάδοχον ἐμφάνισιν καὶ τοῦ αἰωνίου χρόνου τὴν ἀπαράγραπτον ἐκτύλιξιν. Ὁ θεῖος Ναζωραῖος, ὁ ταφείς ὡς ἄνθρωπος, ἀνίσταται αὖριον ὡς Θεὸς πατάξας τὸν Θάνατον διὰ τοῦ Θανάτου, καὶ συντρίψας τὸν Δαίμονα. Καὶ ἡ ἐγειρομένη νεκρωθεῖσα Ζωή, ἡ εἰς τὸν τάφον κατατεθεῖσα, συνανεγείρει εἰς τὴν θείαν τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ ἐπηγγελημένην ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν τὴν ἐν Χριστῷ σωθεῖσαν καὶ πιστεύσασαν ἀνθρωπότητα.

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Τὸ μέγα καὶ ὑπερφυῆς μυστήριον, τὸ ἀρξάμενον εἰς τὴν φάτιν τῆς Βηθλεέμ, ὑπὸ τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ λαμπροῦ ἄστρου καὶ τὰ δῶρα τῶν Μάγων, πληροῖ, διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, τὸ ἔσχατον στάδιον τῆς Θείας Αὐτοῦ ἐκτυλίξεως. Ἀπὸ τοῦ πενιχροῦ τῆς Βηθλεέμ λίχνου ἢ εὐγνώμων καὶ πιστεύσασα ἀνθρωπότης ἐμβρόντητος ὁδηγεῖται εἰς Γολγοθᾶν, καὶ ἀπὸ τοῦ στυγνοῦ αὐτοῦ ὕψους, ὅπου, κενὸς τοῦ σώματος τοῦ Σωτῆρος ἐγείρεται ἔτι ὀρθίος ὁ Σταυρός, τῆς Χριστιανωσύνης ἐφεξῆς τὸ ἱερώτατον ἔμβλημα καὶ σύμβολον, προσέρχεται πρὸς τὸν καινὸν ἐπὶ τοῦ βράχου λαξευθέντα τάφον, ἔνθα νύκτωρ ἀπετέθη τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, περιδεῶς κηδευθὲν ἐν μύροις ὑπὸ πιστοῦ ὁπαδοῦ καὶ γυναικῶν εὐσεβῶν.

Ἐκεῖ, παρὰ τὸ μνήμα, οὗτινος τὸ στόμα ἐκάλυψε λίθος ὑπερμεγέθης, διὰ βοῆς καὶ σεισμοῦ, ὑπὸ τὴν ραγδαίαν κραυγὴν λευκοῦ ἀγγέλου φωτεινοῦ, ἐτελέσθη ἡ ἐσχάτη φάσις τοῦ μυστηρίου τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἐν δόξῃ φερόμενος ὁ Σωτὴρ πρὸς τὸν Πατέρα Αὐτοῦ, ἀνάγει πρὸς τὰ ὕψη τῶν Οὐρανῶν τὴν λυτρωθεῖσαν ἀνθρωπότητα, καὶ πληροῖ τὸ ρῆμα τῶν Γραφῶν, καὶ

τὴν εὐφρόσυνον προσδοκίαν τῆς σωθείσης ἤδη καὶ εἰς ἔμπεδον θείαν πίστιν θεμελιωθείσης ψυχῆς καὶ συνειδήσεως τοῦ τέως ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀπεγνωσμένου ἀνθρώπου.

Δονοῦσα μυστηριωδῶς τὰς καρδίας, ἐδονεῖτο ἔτι εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Ἰουδαίας ἡ Θεία τοῦ Ἰησοῦ λαλιά. Αἱ ψυχαί, καὶ αἱ θρασύτερον ἔτι σκληρυνθεῖσαι εἰς τῆς ἀνομίας τὸν ἰόν, ἐλύοντο εἰς πρᾶον συγκίνησιν, καὶ εἰς μετάνοιαν ἁγνῶν δακρύων μεστήν, ὑπὸ τὸ ἀκατανίκητον θέλγητρον τῆς Οὐρανίας ἐκείνης φωνῆς, ἣτις, ἀνθρωπίνως ἀρθρουμένη, δὲν ἦτο ὅμως καὶ ἀνθρώπινος. Θεὸς γλυκύς, Θεὸς μετανοίας καὶ εὐσπλαγχνίας, Θεὸς ἀγάπης καὶ παρηγορίας πρὸς τοὺς πάσχοντας, Θεὸς δίκαιος, μέγας, πλήρης οἰκτιρμοῦ καὶ συγγνώμης ἐφθέγγετο διὰ τῶν εὐγλώττων τοῦ Ναζωραίου χειλέων. «Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με». «Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἔστι : ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἔστι καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἔστι». Ἀρμονία καὶ πειθῶ κόσμου ἰδανικῶς ὑπερκοσμίου ἡρμηνεύετο ἐν τῇ γῇ, εἰς φθόγγους γηϊνούς καὶ εἰς φθαρτοὺς ἀκροατάς. Ὁ Δαίμων ἔφρισε. Καὶ ὁ Ἀδάμ, πᾶσαν τὴν ἁμαρτωλὴν αὐτοῦ γενεὰν ἐν πόνοις καὶ δακρύοις ἐλκύων ὀπισθέν του, ἐνεφορεῖτο παρηγόρου ἐλπίδος καὶ θείας προσδοκίας παραμυθητικῆς, ἥς τὸ ἄρωμα εἶχεν ἀπομάθει, ἀπὸ τοῦ ὀλισθήματος, ἡ σφαλεῖσα καρδιά αὐτοῦ. Οἱ ἄνθρωποι ἀκούοντες τοῦ Ἰησοῦ, ἐξήρουντο ἁγνότεροι εἰς ἄφθαστα ἰδεωδῶν οὐρανῶν ὕψη, ἐκεῖ ὅπου, ἔτη τινὰ βραδύτερον, ὁ οὐρανοδόμων καὶ

ρηξικέλευθος Παῦλος, ἤρθη καὶ προσέβλεψε κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἐκστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὰ τραύματα τῆς γηΐνης αὐτῶν ὑποστάσεως ὁρῶν-
τες ἰώμενα ὑπὸ τὴν ἐπίψαυσιν τῆς χειρὸς τοῦ Σωτῆρος, κατενόουν σιγῶντα καὶ αὐτὰ τῆς ψυ-
χῆς τὰ φλεγμαίνοντα ἔλκη, ἐφ' ἃ σωτηρία κατέπιπτεν, ἐσθελὶ ἐπουλοῦσα τὴν ἠθικὴν ὁδύ-
νην, ἥ γλυκεῖα τοῦ Μεσσίου λαλιά.

Ἡ διαθήκη τοῦ Σωτῆρος εἶχεν ἤδη διατυ-
πωθῇ ἐνώπιον τῶν θεολήπτων μαθητῶν Του :
« Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλ-
λήλους, καθὼς ἠγάπησα ἡμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ,
ἐὰν ποιῇται ὅσα ἐντέλλομαι ὑμῖν ». Οἱ πόδες τῶν
Μαθητῶν εἶχον νιφθῇ ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου, καὶ
οἱ λόγοι τοῦ Σωτῆρος, κατανικῶντες τοὺς δι-
σταγμοὺς τῶν ταλαντευομένων Μαθητῶν, ἐκή-
ρυsson ἔμπρακτον τὴν ταπεινοφροσύνην διὰ τοῦ
ἔργου τοῦ νικτῆρος. « Καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν
καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε ». Αἱ ψυχαὶ τῶν Μαθητῶν,
δέους καὶ μυστηρίου μεσταί, ἀνεπτύχθησαν ἐν-
τονώτερον ἔτι εἰς θεοληπτικὴν ἔξαρσιν.

Τὸ Πάσχα ἤγγισε, καὶ ὁ Θεῖος Διδάσκαλος
ἐξήγγειλε τὸν προσεχῆ θάνατόν Του.

Ὁ Ἰσκαριώτης ἐπετέλεσεν ἀντὶ χρήματος
τὴν ἐπονείδιστον προδοσίαν, καὶ τοῦ αἵσχους
του τὴν ἀμοιβὴν δρέπει εἰς τὸν ἐκούσιον ἀ-
παγχονισμόν του. Ὁ θεῖος Ραββὶ μετὰ μα-
χαιρῶν καὶ ξύλων ὁδηγεῖται εἰς τὸν Ἀρχιε-
ρέα, καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὸ Πραιτώριον. Τὸ πο-

λιτικὸν Δικαστήριον ὑποκαθιστᾷ τὸ θρησκευτικόν. Οὐδέποτε ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐξήρθη τοσοῦτον μέγας, τοσοῦτον θεῖος καὶ ἱερός ἢ ὅτε, δέσμιος καὶ κολαφιζόμενος, μαστιγούμενος καὶ προπηλακιζόμενος ἐσύρετο ὑβριστικῶς ἐνώπιον τῶν ἀνόμων. Ἀποστομώνει τοὺς δικαστὰς Αὐτοῦ διὰ τῆς γλυκύτητος καὶ τῆς εὐθύτητος τῶν ἀπαντήσεών Του. Συντρίβει τοὺς Φαρισαίους διὰ τῆς πειστικῆς παρρησίας Του, φιμώνει τὰ μαινόμενα πλήθη τοῦ ὄχλου διὰ τῆς πραότητός Του, καταισχύνει τοὺς ὑποκριτάς, τοσοῦτον πολυπληθεῖς τότε, καὶ φεῦ! μὴ ἐξαφανισθέντας ἔκτοτε, καὶ ἐκδιάζει τὸν Πιλάτον νὰ νίψῃ τὰς χεῖράς του. «Ἀθῶος εἰμὶ τοῦ αἵματος τοῦ ἀθώου τούτου». Τὴν ἐσχάτην ἐγκατάλειψιν Αὐτοῦ ὑπερόχως καὶ εὐγενῶς ἐρμηνεύει ὁ δέσμιος Ἰησοῦς, ἀπαντῶν πρὸς τὸν Πιλάτον: «Ἡ Βασιλεία ἢ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἢ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἡγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις». Ἡ πραότης τοῦ Θεοῦ Μάρτυρος ἐξαίρει τὴν ἡρεμον διαλεκτικὴν Του. Ἀλλ' ἀνανδροὶ δικασταί, τὸν ἀνανδρότερον Πιλάτον ἐπίκουρον ἔχοντες, πτοηθέντες τὸν μαινόμενον ὄχλον, εἰς τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν ὑποκριτῶν τὰς δολίας εἰσηγήσεις ἐνδίδοντες, καταδικάζουσιν εἰς τὸν ἀτιμωτικὸν θάνατον τοῦ σταυροῦ τὸν ἐπηγγελμένον Μεσσίαν, Ὅστις ἀρετὴν, ἀλήθειαν καὶ ἀγνείαν διδάσκων καὶ ἀσκῶν, τὴν περιφρόνησιν προσκαίρου ζωῆς κηρύσσων, ἀνῆγε τὰ πνεύματα τῶν ἀκροατῶν Αὐτοῦ πρὸς τοὺς Οὐρανούς, πρὸς οὓς τὸ πνεῦμα Αὐτοῦ ἔτεινε νὰ ἀνέλθῃ ἵνα, περατῶσαν τὴν θείαν ἀποστολήν, ἀναπαυθῇ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Αἰωνίου Πατρὸς.

Ἡ πένθιμος συνοδεία χωρεῖ πρὸς τὸν Γολγοθᾶν. Ἐκεῖ σταυροῦται ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου. Μυστήριον, οὔτινος τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν εὐρύτητα ἀδύνατον ἦτο νὰ νοήσωσιν οἱ ἄξεστοι φύλακες, τελεῖται τὴν ὥραν ἐκείνην τῆς καθηλώσεως τοῦ Σωτῆρος.

Ὁ Γολγοθᾶς αἵρεται ὑπερθεὶς τῆς Πνυκὸς καὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς Ἀκροπόλεως: «Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστι». Ἡ σὰρξ ἡγείρε τὸν Παρθενῶνα, τὸ Πνεῦμα ἡγείρε τὸν Γολγοθᾶ. Αἱ σχολαὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ οἱ ἔξοχοι αὐτῶν ἡγήτορες, καταθέτουσι πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ναζωραίου τῆς σοφίας τὰ σκῆπτρα, τῆς εὐγλωττίας τὴν ἀβίαστον πειθῶ, καὶ τῆς νίκης τὴν δάφνην. Οἱ Ἰουδαῖοι Προφῆται, ἐντὸς νεφελῶν φερόμενοι, ἀνίστανται ὑπέρτεροι τῶν Ἑλλήνων προφητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ κόσμου, οἵτινες τὰ προβλήματα τῆς γήινης ζωῆς, τὰ αἰνίγματα τῆς συνειδήσεως, τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ τάφου χειρισθέντες, δὲν ἴσχυσαν νὰ λύσωσι πλήρως αὐτά. Ὁ κλῆρος εἴμαρτο εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ἡ τραγικῶς ὑψηλὴ καὶ ἀνεξάντλήτως συγκινητικὴ εἰκὼν τοῦ θανάτου τοῦ Ἀθηναίου Σοφοῦ, ἡ διδασκαλία αὐτοῦ, ἡ ὑψηλὴ πρὸς τὸ καθῆκον καὶ τὸν νόμον ὑποταγὴ, ἡ ὑπέροχος αὐταπάρνησις, καὶ ἡ μετ' ἡρεμίας λόγου καὶ πνεύματος τελεσθεῖσα ἐκουσίως θυσία, ἡ δύναμις τοῦ ἐπιχειρήματος καὶ τῆς διαλεκτικῆς, τοῦ θείου Πλάτωνος ἡ στίλβουσα καὶ μεγαλορρήμων κομψότης καὶ εὐγλωττία, χωροῦσιν ἐγγύτατα πρὸς τὴν λύσιν

τοῦ αἰωνίου τῆς ἀγωνιώσης ψυχῆς προβλήμα-
τος. Δὲν λύουσιν ὅμως αὐτό. Ὁ Ναζωραῖος, ὁ
αἰεῖδιος καὶ ἀνέφικτος Ναζωραῖος, κατάγει μό-
νος Αὐτὸς πλήρη τὴν νίκην. Θεμελιοῖ ἀκεραίαν
τὴν ἱερὰν πρὸς τὸ Θεῖον πεποίθησιν· καὶ ἀπο-
τίλλων τὸ φρικτὸν φάσμα τοῦ Θανάτου, κηρύσ-
σει ἀπροσβλήτως ἔμπεδον τὴν ἀθανασίαν τῆς
ἀνθρωπίνης ψυχῆς, καὶ παραμυθεῖ τὸν τεταλαι-
πωρημένον θνητόν, οὔτινος ὁ νοῦς ἐμφόδως
προσέδλεπε πρὸς τὸ μυστήριον, ὅπερ ἐγκλείει ὁ
τάφος. Ἀφ' οὗ δὲ παρεμύθησε τὸ ἄχθος τῆς πι-
κρᾶς ζωῆς, ἐξαγγέλλει ὁ Χριστὸς τὴν ἀληθῆ διὰ
τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ζωήν, ὅποτε πλεόν
διὰ τοῦ θανάτου συνετρίβη ἡ πρόσκαιρος. «Ἐάν
τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ
θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα». Παρηγορία ὑπερτάτη,
ἐπιφοίτησις θεία διὰ τῆς Πίστεως, καὶ ἐλπίς
ἐγκαρδιοῦσα εἰς τὸν τραχὺν δρόμον τοὺς ἀπο-
καρτερήσαντας εἰς τὰς συμφορὰς τῆς ζωῆς, εἰς
τῆς δυστυχίας τοὺς σκληροὺς ἀγῶνας, εἰς τὴν
ἀσυγκλίνητον βάσανον τῆς πικρᾶς καὶ ἀδίκου
καταδρομῆς τῆς τύχης καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Ἐὰν συναρπαζώμεθα ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς μελέ-
της τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς κρα-
ταιᾶς αὐτῆς ἐντυπώσεως, ἐν τῇ ἐρεῦνῃ τῶν
ψυχικῶν προβλημάτων καὶ τῶν μεταφυσικῶν
θεωριῶν ἀποθέτοντες τὸν Πλάτωνα καὶ ἀνα-
λαμβάνοντες τὸ Εὐαγγέλιον, νοοῦμεν παραχρῆμα
τὴν μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ τοῦ
Ἰουδαϊκοῦ — τοῦ Χριστιανικοῦ ἤδη — ὑπάρχου-
σαν διαφοράν. Ἀναμιμνησκόμεθα τότε τῶν λό-
γων τοῦ Σωτῆρος: «πᾶσα φυτεία, ἣν δὲν ἐφύ-
τευεν ὁ οὐράνιος πατὴρ ἐκριζωθήσεται». Τὴν

Ἑλληνικὴν ἄρουραν δὲν εἶχε γεωργήσει οὔτε ἐμφυτεύσει ὁ οὐράνιος Πατήρ. Ἡ χεὶρ Αὐτοῦ ἐν Παλαιστίνῃ ἐφύτευσε τὸ δένδρον, οὔτινος ἡ δρόσος καὶ ὁ χυμὸς ἀνεκούφισε καὶ ἔσωσε τὴν ἐν ἁμαρτίαις χειμασθεῖσαν, τὴν ἐν πόνοις ζήσασαν καὶ τραφεῖσαν, ἐν δισταγμῷ ἀπιστίας δὲ ἐξελκωθεῖσαν ψυχὴν τοῦ ἀθλίου ἀνθρώπου.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τοῦτο μόνον ἦτο γῆϊνος, καθόσον ἀντήχει ἐν τῇ γῇ. Ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ πνεύματι αὐτῆς ἦτο ἄρσις τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὸν Θεόν, πτησίς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Ἐπουράνιον Δημιουργόν, ἀνακούφισις τῶν βασάνων καὶ τῶν δυστυχιῶν τῆς γῆϊνης ζωῆς, ἔρευνα δὲ ἀληθῆς καὶ ἀληθεστέρα εὗρεσις τῆς ὑπερφυοῦς ἐκείνης Δυνάμεως, τῆς ἀνάρχου καὶ ἀειδίου, τῆς σοφῶς συντηρούσης καὶ διακοσμούσης τὰ πάντα, καὶ ὑπὲρ τῶν πάντων προνοούσης καὶ μεριμνώσης : « Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε ; Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει, οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει· λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι ; Μὴ οὖν μεριμνήσετε λέγοντες τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλλόμεθα οἶδε γὰρ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρήζεται τούτων ἀπάντων ».

Ὁ Σωτὴρ, τοιαῦτα λέγων, δὲν κηρύσσει βεβαίως τὴν ὀκνηρίαν. Ἡ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστις τοῦ πλάσματος ἐξαίρει, καὶ εἰσηγεῖται τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προσδοκίαν τοῦ πλάσματος. Διότι ὁ ἄνθρωπος, μετέχων φύσεως θείας, δὲν καταλείπεται

ἔρμαιον τυφλῆς τινος ἢ ἀδίκου φορᾶς. Πρὸς τὴν δικαίαν Δύναμιν ταύτην τὴν ἀγρυπνοῦσαν ἐπὶ τῆς δημιουργίας καὶ διέπουσαν τὴν ἀνθρωπότητα, πρὸς ἣν ὀρμεμφύτως τείνει ἡ ψυχὴ τοῦ πλάσματος, καὶ ἥς ἡ ἀσαφὴς ἀντίληψις ἐπείεζε πρὸ τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀνθρώπινον ψυχὴν, αἶρει τὰ πνεύματα ὁ Σωτὴρ ὑψῶν τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν ἐν Οὐρανοῖς Πατέρα, τὸν εὐκρινῆ ἤδη Θεὸν τὸν μακρόθυμον καὶ πολυέλαιον, τὸν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων μεριμνῶντα.

Ὁ Οὐρανὸς τοῦ Σωτῆρος δὲν εἶνε οὔτε τοῦ Ὀμήρου ὁ οὐρανός, οὔτε τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων φιλοσόφων Γόησσα πλάνη κρατεῖ ἐκεῖ· τὸ φῶς αὐγάζει ἐδῶ καὶ ἡ Ἀλήθεια κράζει. Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Χριστοῦ οὐ μόνον εὐκρινέστεραι διευτυπώθησαν αἱ τῆς γῆϊνης ζωῆς ιδέαι, καὶ αἱ πέραν τοῦ τάφου, ἀλλ' ἐλύθησαν καὶ πάντα τὰ ἐν ταῖς ιδέαις ταύταις ἀδυσωπήτως ἀγρυπνοῦντα καὶ πάλλοντα προβλήματα, τὰ τοσοῦτον ἀπασχολοῦντα καὶ πτοοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ ὕλη ἐπανέρχεται ἐδῶ εἰς τὴν ὕλην. Ἀλλὰ τὸ τὴν ὕλην ζωοποιοῦν, τὸ ἐν τῇ ὕλῃ λαλοῦν, τὸ προσευχόμενον καὶ σκεπτόμενον, ἄφθαρτον καὶ ἀείδιον ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἐστίαν τῆς θείας αὐτοῦ ἐκπορεύσεως.

Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία εὐγλώττως, ἀτελῶς ὅμως, ἄνευ ἰσχύος καὶ κύρους, ἐκήρυξε τὸ δόγμα τοῦτο. Ὁ Ναζωραῖος, ὁ θεῖος Ναζωραῖος μόνος, ἀνήγειρεν αὐτὸ ἀσάλευτον καὶ φωτεινὸν εἰς τὸ ἐνδόμυχον σκότος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Τί εἶνε ὁ βραχὺς οὗτος βίος, ὁ πλήρης ὀδυ-

νῶν καὶ μεριμνῶν, ὁ μὲ νόσους καὶ στερήσεις ἐσπαρμένος, ὁ πλήρης ἀδικιῶν καὶ διωγμῶν, ὅπου συνεχῶς ὁ φαῦλος πιέζει σκληρῶς καὶ ἐπιδεικτικτῶς τὸν ἐνάρετον ; Τί εἶναι ἡ πρόσκαιρος αὕτη ζωή, ἡ ὑφανθεῖσα μὲ πόνους καὶ μὲ δάκρυα, μὲ ὕλικās ἀνάγκας καὶ ψυχικās ὁδύν. ς, μὲ ἐλπίδας ἀδιαλείπτως φρούδας ἐλεγχομένας, καὶ μὲ τὴν φρίκην τοῦ στοχασμοῦ τῆς πέραν τοῦ μνήματος τύχης ; Τί εἶνε αὐτὸ τὸ σκότος καὶ τὸ χάος τῆς γηϊνῆς ζωῆς ἐνώπιον τῆς εἰρήνης τῆς αἰωνιότητος, καὶ τῆς ἐν αὐτοσυνειδήσει ζώσης ψυχῆς, τῆς εὐδαιμόνως αἰρομένης εἰς θεωρητικὸν βίον, ἐγγὺς τοῦ Ὑπερτάτου Φωτός, εἰς βίον ἀλλότριον εἰς τὴν ὕλην, εἰς τὰς σκληρὰς ἀξιώσεις αὐτῆς, εἰς τὴν ἀνοικτίρμονα ταπείνωσιν τῆς ἐπιβολῆς της, εἰς τὸ ἀβάστακτον μαρτύριον τοῦ ἀκάμπτου καταναγκασμοῦ της ;

Περιφρόνησις πρὸς τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς, καὶ τὴν φθαρτὴν ὕλην, λατρεία πρὸς τὸ ἀθάνατον Πνεῦμα ὅπερ εἶνε ὁ Θεός, καὶ πρὸς τὴν Ἀλήθειαν ἣτις εἶναι τοῦ Θεοῦ ἡ πνοή, ἰδοὺ ὁ στήμων περὶ ὅν, μετὰ τῆς Ἀγάπης καὶ τοῦ Ἐλέους, ἐνυφάνθη ἡ θεία τοῦ Σωτῆρος διδασκαλία, ὑπὸ τὸ δόγμα τῆς μετὰ θάνατον κρίσεως καὶ ἀμοιβῆς.

«Μὴ κτήσασθε», λέγει ὁ Σωτήρ, «χρυσόν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ἡμῶν. Καὶ καθὼς θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. Καὶ ἂν ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς ποῖα ὑμῖν χάρις ἐστὶ ; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. Καὶ ἂν δανείζετε, παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποῖα ὑμῖν χάρις ἐστὶ ; Καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα

ἀπολαύωσι τὰ ἴσα. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν, τῷ τύπτοντι τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην, ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσης. Παντὶ τῷ αἰτοῦντι σε δίδου. Γίνεσθε οἰκτίρμονες καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν οἰκτείρων ἐστίν».

Εἶχέ ποτε ἀντηχήσει ἐπὶ τῆς Γῆς παραπλήσιον δίδαγμα; Πότε, παρὰ τίνος εἶχον κληθῇ οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀγαπῶσι πάντοτε, πάντοτε νὰ συγχωρῶσι, νὰ μὴ κακολογῶσι τὸν «πλησίον» ἀλλὰ τὴν ψυχὴν των νὰ θύωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ νὰ μὴ βλέπωσι χαιρεκάκως καὶ μοχθηρῶς τὸ κάρφος εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἀδελφοῦ των; Πότε εἶχεν ἀντηχήσει εἰς τὴν Γῆν τὸ ὑπέροχον πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα δίδαγμα, ὅτι ὁ Θεὸς τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους; Ὁ ζυγὸς μου χρηστός, ἔλεγεν ὁ Κύριος, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι. Φορτίον γλυκὺ ὅπερ, πληρούμενον ὑπὸ τῆς Ἀγάπης, ἀνεκούφιζε τὸ ἄχθος τῆς πικρᾶς ζωῆς, καὶ διεσκέδαζε τὴν μαύρην ἀπελπισίαν τῆς ψυχῆς. Οὐδέποτε παρ' ἄλλου εἶχε προκληθῇ τῶν θνητῶν ἡ προσοχὴ εἰς τὸ βαθὺ ρῆμα τοῦ Σωτῆρος: «Τί ὠφελεῖται ἄνθρωπος ἔὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;» Ἡ ὑπερκόσμιος ἀντίληψις τῆς νέας θρησκείας, ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὴν Γῆν καὶ τὴν ὕλην, ἡ προσοχὴ καὶ ἡ ἄρσις πρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ πέραν τῆς Γῆς καὶ τῆς ὕλης μέλλον νὰ ζήσῃ ἀτελευτήτως, ἀδύνατον ἦτο νὰ διατυπωθῇ συντομώτερον, σαφέστερον, πειστικώτερον καὶ ἐκφραστικώτερον. Θεοῦ ρήματα, δι-

δασκαλία Θεοῦ διὰ φωνῆς ὑπερφυσικῆς διετύ-
πωσαν τὸ δόγμα καὶ τὴν οὐσίαν τῆς νέας θρη-
σκείας. Ἦχῆσασα ἐν Παλαιστίνῃ, εἰς χρόνους
ἀνιάτου ψυχικοῦ ἔλκους, ἐσφραγίσθη διὰ τοῦ
μαρτυρίου ἐν Ἱερουσαλήμ, τῇ ἀπηνεῖ διώκτιδι
τῶν Προφητῶν. Τὸ ἐκρεῦσαν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς
τοῦ Χριστοῦ αἷμα ἦτο τὸ ἱλαστήριον νᾶμα, ὑπὸ
τὴν ἀρετὴν τοῦ ὁποῦλου ἡγνίσθη ὁ ρῦπος τῆς
προτέρας ἀμαρτίας, καὶ συνεπήχθη τὸ θεμέλιον
τῆς Πίστεως, ὅπερ οὔτε σεισμός, οὔτε διωγμός,
οὔτε δέλεαρ πλούτου ἢ δόξης ἡδυνήθη νὰ σα-
λεύσῃ, οὔτε θὰ σαλεύσῃ ποτέ. Δὲν ὑπάρχει με-
γαλεῖον γήϊνον δυνάμενον νὰ παραβληθῇ πρὸς
τὴν θυσίαν τοῦ μάρτυρος, ὅστις θνήσκων ὑπὸ τὴν
βάσανον, ὁμολογεῖ τὸν Χριστόν. Ἡ ἄοπλος Ἰδέα,
εἰς τὴν ὥραν τοῦ μαρτυρίου, αἵρεται ὑπεράνω
τῆς ὕλης ἣν ἐταπείνωσε. Πάσης κτηνώδους
βίας ὑπεράνω πυργοῦται ἄφοδος καὶ ἀνεπηρέα-
στος ἐκεῖ ἡ ἐλευθερία τῆς θελήσεως, καὶ τῆς
πεποιθήσεως ἢ ἀπαραβίαστος ἱερότης. Ὁ στέφα-
νος τῆς ἠθικῆς νίκης, τῆς μόνης ἐμπέδου νίκης
ἐν τῇ Γῇ, πλέκεται ἤδη ἀειθαλῆς, ὅτε, διὰ
τῶν ἀποσθεννυμένων ἀπὸ τῶν βασανιστηρίων
ὀφθαλμῶν, βλέπει ὁ μάρτυς τῆς πίστεως καὶ
τῆς πεποιθήσεώς του τὸν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν
δόξῃ ἵνα κρίνῃ τὴν Γῆν. Ἡ ἀσθένεια τοῦ ἀν-
θρωπίνου νοῦ ἐπιζητεῖ θαῦμα ὅπως παγιωθῇ
εἰς τὴν πίστιν. Τὴν ὥραν ἐκείνην τῆς μυστη-
ριώδους ταφῆς, ὅποτε μετέωρον ἄγεται πρὸς τὸ
μνήμα τὸ ἀποκαθηλωθὲν σῶμα τοῦ Κυρίου, πα-
ρασκευάζεται, ὑπὸ τῆς θείας βουλῆς ὑφαινόμε-
νον, τὸ θαῦμα τὸ ἀσυλλήπτως συμπληροῦν
πάντα τοῦ θείου μυστηρίου τὰ στάδια.

Ἀλγεινὰ ὥραι πλήρεις τρόμου, δισταγμοῦ, καὶ προσδοκίας διέρρευσαν. Οἱ Μαθηταὶ ἦσαν ἀνήσυχοι· καὶ οἱ λόγοι τοῦ Σωτῆρος οἱ τὸν διωγμὸν τῶν ἀνθρώπων ὑπαινιττόμενοι: «Ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος», «ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα ἵνα σκορπισθῇτε», ἀντήχουν ἑναυλοὶ εἰς τὰς περιδεεῖς ἀκοάς των. Ἐχθρική ἀτμοσφαῖρα σχηματίζεται πέριξ τῶν Ἀποστόλων. Ἐγκυμονοῦνται θύελλαι, καὶ λυσσῶσα τῶν Φαρισαίων ἡ διαβολὴ σφυρηλατεῖ τὸν κεραυνὸν εἰς τοῦ τυφλοῦ καὶ εὐαπατήτου ὄχλου τὸν ἄκμονα. Τάχιστα, τὴν στιγμὴν ταύτην ἴσως, ἡ ἀνθρωπίνως ἀπροστάτευτος κεφαλὴ τῶν Ἀποστόλων προσβάλλεται ὑπὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς μανίας ἣν τεχνικῶς, ὡς γνήσιοι Φαρισαῖοι, παρεσκεύασαν οἱ ὁμώνυμοι τοῦ καιροῦ ἐκεῖνου.

Τοὺς ὑποκριτὰς αὐτοὺς Φαρισαίους, τοὺς βαφομένους ὠχροὺς διὰ νὰ δείξουν ὅτι ἐνήστευσαν, τοὺς ἐλεοῦντας ἐπιδεικτικῶς εἰς τρόπον ὥστε ὄχι ἡ ἀριστερά των, ἀλλὰ τὸ δημόσιον σύμπαν νὰ μανθάνῃ καὶ νὰ θαυμάζῃ τὴν ἐλεημοσύνην των, τοὺς καθαρίζοντας τὸ ἔσω τοῦ ποτηρίου, ἀκάθαρτον δὲ ἀφίνοντας τὸ ἔσω, εἶχεν ἀμειλίχτως μαστιγώσει καὶ ἀποκαλύψει ὁ Κύριος. Καὶ οἱ ὑποκριταὶ οὗτοι Φαρισαῖοι, ἀνίσχυροι ν' ἀμυνθῶσι διὰ τοῦ λόγου, ἐμαίνοντο κατὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ Αὐτοῦ παραδοθέντος ἵνα σταυρωθῇ, ἐβυσσοδόμουν κατὰ τῶν Μαθητῶν Του.

Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀρχιερέως ὁ Πέτρος ἀρνεῖται τὸν Κύριον. Φωνεῖ ὁ ἀλέκτωρ. Ἀναμνησκεται ὁ Μαθητής, καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἀναλύε-

ται εἰς πικρὰ δάκρυα. Ἀλλ' ἐν τῇ ταχείσῃ ὑπὸ τῶν συγκινήσεων ψυχῇ του, ὑπὸ τὸ ἄρωμα τῆς μετανοίας, ἐπανευρίσκει ζῶντα πάλιν ἐν τῇ καρδίᾳ του τὸν προσφιλῆ Ραβδί.

Οἱ Μαθηταί, παταχθέντος τοῦ Ποιμένος, ἔντρομοι διεσκορπίσθησαν, διὰ τῆς πεποιθήσεως μόνης καὶ τοῦ πνεύματος κοινωνοῦντες ἐφεξῆς πρὸς τὸν θεῖον Διδάσκαλον. Τὸ πᾶν ἐτέλει ὑπὸ τὸ κράτος ἀγρίου φόβου. Ὁ Κεντηρίων ἠγγρύπνει. Οἱ Φαρισαῖοι ἔχαιρον, τοῦ αὐστηροῦ τιμητοῦ τῆς ὑποκρισίας αὐτῶν ἀπαλλαγέντες, οἱ ὀλίγοι πιστοὶ ἠλπίζον, καὶ οἱ Μαθηταὶ περιδεεῖς ἐπλανῶντο κεχωρισμένοι, ἐν ἀσαφεὶ πῶς προσδοκίᾳ. Ἡ πυγμὴ τοῦ Ρωμαίου ἀνθυπάτου ἠγείρετο ἀπειλητική. Ἀλλ' ἡ παντοδύναμις χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἐκτείνεται ὑπερθεν τοῦ Κόσμου. Στηρίζεται ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, συντρίβει τοῦ Θανάτου τὰ κλεῖθρα, καὶ ὅτε Μαρία ἡ Μαγδαληνή, Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ ἡ Σαλώμη, ἀρώματα φέρουσαι χωροῦσι πρὸς τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος, εὐρίσκουσιν αὐτὸν ἠνεωγμένον. Φωτὸς ἀκτινοβολία κατηύγαζε τὸ κενὸν τοῦ μνήματος. Ὁ ζῶν δὲν ἦτο πλέον μετὰ τῶν νεκρῶν. Ὁ Κύριος εἶχεν ἐγερθῇ, συνανηγείρων μετ' Αὐτοῦ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν αἰωνίας ζωῆς, τὰς οἰμωζούσας γενεὰς τῶν θνητῶν, σωθείσας ἤδη ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ Σταυροῦ τὴν θεῖαν προστασίαν.

Αἱ προφητεῖαι εἶχον πληρωθῇ. Τὸ μυστήριον τῆς Ἐνανθρωπήσεως συνετελέσθη, καὶ ἡ νέα περίοδος τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου, τοῦ διὰ τῆς πίστεως τοῦ νέου δόγματος ἀνακαινισθέντος, ἄρχεται λαμπρῶς καὶ ἀνεσπέρως ἀνατέλλουσα

ἀπὸ τοῦ μνήματος, ἔνθα ἀπετέθη τὸ σῶμα τοῦ ἀναστάντος Κυρίου.

Ἀνέστη! Σωτηρίας καὶ Ἐλπίδος βάλλων φωνὴν ἐξαγγέλλει τὴν ἀπολύτρωσιν ἀπὸ τοῦ καταλυθέντος τάφου τοῦ ὁ Σωτήρ: «Θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον». Γονυπετοῦσα ἡ λυτρωθεῖσα Πλάσις δέχεται τὸ εὐφρόσυνον ἄγγελμα, καὶ πιστεύει εἰς αὐτό. Λύσας τὴν δουλείαν τοῦ σωματικοῦ καὶ ψυχικοῦ θανάτου ἀνύψωσε πρὸς ἑαυτὸν ὁ Θεάνθρωπος τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀνάγει πρὸς τὸν Πατέρα τὸν θνητὸν Κόσμον, καθαρθέντα ὑπὸ τοῦ Βαπτίσματος, καὶ ἁγνισθέντα ὑπὸ τὸ τίμιον αἷμα, τὸ ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου ἐκρεῦσαν. Καὶ τὸν Οὐρανὸν καταβιδάσας εἰς τὴν Γῆν, καὶ τὴν Γῆν ἀναβιδάσας εἰς τὸν Οὐρανόν, διὰ τῆς κλίμακος τοῦ Γολγοθᾶ, σώζει ταύτην δι' ἐκείνου. Ἀπὸ τῶν κόλπων τοῦ Πατρὸς Αὐτοῦ εὐλογεῖ τὸν Κόσμον, ὃν τοσοῦτον ἠγάπησεν, ἔνθα τοσοῦτον ἔπαθε, καὶ ὑπὲρ οὗ μαρτυρήσας ἀπέθανεν ἐν ὕβρει, ἠγέρθη ἐν δόξῃ, καὶ ἐλεύσεται ἐν Δικαιοσύνῃ, ἵνα κρίνῃ τὴν Γῆν.

Καὶ καλεῖ τὰ ἔθνη νὰ φύγωσι τὸ σκότος· καί, ἀκολουθοῦντα Αὐτόν, νὰ ἔλθωσι πρὸς τὸ φῶς. «Ὁ ἀκολουθῶν Ἐμὲ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ». Καὶ τὰ ἔθνη ἐνθουσιωδῶς προσέρχονται πρὸς τὸν ἀναστάντα Χριστόν, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναζῶντα εἰς νέον βίον, χωροῦσιν ὅπαδοι ἐκ πεποιθήσεως καὶ στρατιῶται τοῦ Ἰησοῦ. Πρῶτοι ἐκ τῶν πρώτων ἡγοῦνται οἱ Ἕλληνες. Μυστηριώδης δεσμός συνάπτει τὸν Ἕλληνικὸν Κόσμον πρὸς τὸν ἀρτιπαγῇ Χριστιανισμόν. Καὶ αἱ Ἀθῆναι διὰ τῆς δόξης, διὰ τῶν

περιφήμων Σχολῶν αὐτῶν, διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς φήμης, ἣτις οὐδέποτε ἔπαυσεν ὑμνοῦσα τὸ ἀθάνατον καὶ κλεινὸν ἄστυ, ἀποβαίνουν ὁ Ἰωάννης τῆς Ἰουδαίας. Τὴν πόλιν αὐτῶν προσάγουσι πρὸς τὴν ἀγνώμονα πόλιν τοῦ Χριστοῦ οἱ συμπολῖται τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος. Τὸ ρεῖθρον τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἐδαπτίσθη καὶ ἐδίδαξεν ὁ Κύριος, μιγνύουσιν, εἰς τὴν ἀτελεύτητον τῶν ὑδάτων ροήν, πρὸς τὸ νᾶμα τοῦ Ἰλισσοῦ, παρ' ᾧ ἀνακαθήμενος ἐν ἀπλότῃτι ὁ Σοφός, ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς του μυῶν αὐτοὺς εἰς τὰ ὑπέρτατα καὶ μεταφυσικώτερα τῶν μυστηρίων, ἅτινα, τέσσαρας αἰῶνας βραδύτερον, ἔμελλον ὀριστικῶς νὰ λυθῶσιν ἐν Παλαιστίνῃ, διὰ τῆς γεννήσεως, διὰ τῆς διδασκαλίας, διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος.

Ὑπῆρξεν ἄρά γε τῆς Θείας Βουλῆς εὖνους πρόνοια, τὸ ὅτι ὁ προνομιούχος Ἑλληνικὸς Κόσμος ἐγεώργησε πρῶτος καὶ παρεσκεύασε πρῶτος τὸ ἔδαφος, πρὸς τὴν ριζοβολίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ; Ἀλλ' ἄνευ Ἑλληνισμοῦ, ἢ κατ' ἄνθρωπον καὶ κατὰ γήϊνον νόμον διάδοσις τότε τοῦ Χριστιανισμοῦ θὰ ἐκρίνετο ἴσως προβληματική. Καὶ ἐν ταῖς ἀληθείαις τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας ἰδιαιτέραν ἐμποιεῖ αἴσθησιν ἢ προφητικὴ ρῆσις τῶν Ἰουδαίων οἵτινες, ὅταν ὁ Κύριος ἐξαγγέλλῃ εἰς τὰ πλήθη ὅτι «μικρὸν ἔτι μεθ' ὑμῶν εἰμί. Ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὕρήσεται», διερωτῶσιν ἐξαποροῦντες ἀλλήλους «ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, μὴ εἰς τὴν διασποράν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς Ἑλληνας;» Σκηπτροφόρος ἀηττήτως ἐν τῇ ἰδέᾳ καὶ τῇ γλώσσῃ του

ὁ ἀθάνατος Ἑλληνικὸς Κόσμος, τίς εἶδεν ἐάν, ἐκ θείας συγκαταβάσεως, δὲν ἀνεπτύχθη οὕτως, ὥστε, ἐπερχομένου τοῦ ἐπηγγελημένου πληρώματος τοῦ χρόνου, νὰ ἀποβῇ αὐτὸς ὁ ἰσχυρότερος καὶ τελεσιουργότερος εἰσηγητῆς τῆς νέας θρησκείας;

Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὁ ἐνάρετος Ἀθηναῖος Σοφός, ἔτοιμος νὰ ἀποθάνῃ «ἐν εὐφημίᾳ», βουλεύεται νὰ σπείσῃ διὰ τοῦ ὀργάνου τοῦ ἀδίκου θανάτου του, ἥρεμος καὶ μετηρσιωμένος, σπονδὴν πρὸς τὸν ἐνιαῖον Θεόν. Διὰ τῶν φωτισθέντων ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τίς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν διώπτευε τότε τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἀλήθειαν, τὴν ἀντικρυς ἀντιτιθεμένην πρὸς τὸ ψεῦδος τῆς εἰδωλολατρείας, τὴν Χριστιανικὴν Ἀλήθειαν τὴν ἀπὸ τοῦ Μεσσίου πηγάσασαν καὶ νικήσασαν τὸν Κόσμον; «Καὶ γνῶσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς».

Ἀνέστη. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ. Εἰρήνη ἐπὶ τῆς Γῆς, ζωὴ ἠθικὴ καὶ γαλήνη θεία καὶ ἀτελεύτητος πέραν τῆς ἐφημέρου τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἀγωνιώδους ὑπάρξεως.

Ἡ Ἐριννὺς τῆς ἀμαρτίας, τοῦ πόνου, καὶ τοῦ δισταγμοῦ ἀπεσπάσθη τοὺς ὀνυχας. Καὶ ἀνίσχυρος νὰ βασανίσῃ συνείδησιν καὶ ψυχὴν, σφιδάζει ἡττηθεῖσα ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἀναστάντος Ἰησοῦ. Οἱ Οὐρανοὶ ἀνοίγονται εἰς εὐλογίαν. Καὶ ὁ κατατροπωθεὶς ἠθικὸς καὶ σωματικὸς Θάνατος, διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἀπογυμνοῦται ἐφεξῆς ἀπὸ τῆς φρίκης καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

*Οδοιπορικαὶ Σημειώσεις.—Οἱ σεισμοὶ τῆς Χίου.
— Ἡ στρατιωτικὴ κατάληψις Ἀρτας καὶ
Θεσσαλίας. 1881.

*Ἡ Ἀδελφὴ Μάρθα.— Ἀθηναϊκαὶ Νύκτες.
Πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ.— Εὐρύαλος.— Ραγήπ.

*Ὁ Ἀγωνιστὴς τοῦ 1821. *Ὁ Μῦθος τοῦ Προ-
μηθέως.

Πάρεργα φύλλα.— Ἀπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ εἰς τὸν
Ἀμπρακικόν.— Ἡ Ἀρτα.— Τὰ Τσουμέρκα.

Δημοσιευθέντα εἰς περιοδικὰ ἄλλα μὴ
ἐκδοθέντα ἔτι εἰς ἰδίους τόμους.

Κρήτη καὶ Κρηῖτες.— Τὰ Κοιμητήρια τῶν Ἀ-
θηνῶν.

*Ἡ Φιλανθρωπία ἐν Ἀθήναις.— Νύκτες Φθι-
νοπώρου.

Βίου ὁδύνη.— Παραισθήσεις.

Σελίδες ἐκ τοῦ Καθημερινοῦ βίου.

Πολιτεία καὶ Μελέται.— Ἡ πεντηκονταετηρὶς τοῦ
Συντάγματος.— Ὁ Διάδοχος ἐν Συνταγμα-
τικῇ Πολιτείᾳ.— Ὁ μέλλων Βασιλεὺς.

*Ἦρὼ καὶ Λέανδρος.— Ὁ Οἰδίπους.

Βροῦτιος ὁ παιδοκτάνος.— Φραγκίσκα πρὸς Ρίμινι.

*Ἡ Δεσδεμόνα.— Ὁρφεὺς καὶ Εὐρυδίκη.

Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα.— Τὸ ἄλμα τῆς Σοπφοῦς.

*Ἡ ἀρπαγὴ τῆς Περσεφόνης.— Ποππαία Σαβίνα.

*Ὁ θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.— Ἡ
Ἠλένη.

*Ὁ θάνατος τοῦ Κασσίου.— Γαβριὴλ Γαββαίου.

*Ὁ θάνατος τοῦ Διονυσίου.

*Ὁ Νέρων.— Ἡ Κρήνη.— Ἀργεῖος Βενεζουράτης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020451

50

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ